

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

Tıp Fakültesi

Halk Sağlığı Anabilim Dalı

MUDANYA VE GEMLİK İLÇE MERKEZLERİNDE

15-44 YAŞ GRUBU EVLİ KADINLARDA AİLE PLANLAMASI
YÖNTEMLERİNİ KULLANMA SIKLIĞI VE BUNU ETKİLEYEN ETMENLER

T22689

Uzmanlık Tezi

Dr. Emel İrgil (Mercan)

BURSA, 1992

İÇİNDEKİLER

SAYFA

1-GİRİŞ	1
1.1 Genel Bilgiler	1
1.2 Amaç	8
1.3 Araştırma Bölgelerinin Tanıtımı	9
1.3.1 Mudanya	9
1.3.2 Gemlik	10
2- GEREÇ VE YÖNTEM	12
2.1 Anket Formunun Açıklanması	13
3- BULGULAR	16
3.1 Kadınların Özellikleri	16
3.2 Gebelikler	18
3.3 Doğumlar	21
3.4 Yaşayan Çocuklar	22
3.5 Düşükler	23
3.6 AP Yöntemlerini Öğrenme Yerleri	30
3.7 AP Yöntemi Kullanma Durumu	31
3.8 Anket Sırasında Kullanılan AP Yöntemleri ...	36
3.9 AP Yöntemi Kullanma Süresi	43
3.10 Gelecekte AP Yöntemi Kullanma isteği	46
4- TARTIŞMA	54
5- SONUÇ VE ÖNERİLER	78
6- ÖZET	80
7- KAYNAKÇA	82
8- EK	88

Tablo:1	Araştırmaya Alınan Kadınların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	16
Tablo:2	Araştırmaya Alınan Kadınların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı.....	17
Tablo:3	Araştırmaya Alınan Kadınların Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı.....	18
Tablo:4	Mudanya'da Araştırmaya Alınan Kadınların Öğrenim Durumlarının Gebelik Sayılarına Göre Dağılımı....	19
Tablo:5	Gemlik'te Araştırmaya Alınan Kadınların Öğrenim Durumlarının Gebelik Sayılarına Göre Dağılımı....	19
Tablo:6	Mudanya'da Araştırmaya Alınan Kadınların Gebelik Sayılarının Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı...	20
Tablo:7	Gemlik'te Araştırmaya Alınan Kadınların Gebelik Sayılarının Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı...	21
Tablo:8	Mudanya'da Gebe Kalan Kadınlarda Kendiliğinden Düşüklerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı.....	24
Tablo:9	Gemlik'te Gebe Kalan Kadınlarda Kendiliğinden Düşüklerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı.....	25
Tablo:10	Mudanya'da Gebe Kalan Kadınlarda İstemli Düşüklerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı.....	25
Tablo:11	Gemlik'te Gebe Kalan Kadınlarda İstemli Düşüklerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı.....	26
Tablo:12	Mudanya'da Gebe Kalan Kadınlarda Kendiliğinden Düşüklerin Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı....	27
Tablo:13	Gemlik'te Gebe Kalan Kadınlarda Kendiliğinden Düşüklerin Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı....	27
Tablo:14	Mudanya'da Gebe Kalan Kadınlarda İstemli Düşüklerin Ekonomik Duruma Göre Dağılımı.....	28
Tablo:15	Gemlik'te Gebe Kalan Kadınlarda İstemli Düşüklerin Ekonomik Duruma Göre Dağılımı.....	29
Tablo:16	Araştırmaya Alınan Kadınların AP Yöntemi Öğrenme Yerlerine Göre Dağılımı.....	30
Tablo:17	Mudanya'da Yaşamının Herhangi Bir Evresinde Yöntem Kullanan ve Kullanmayan Kadınların Yaşa Göre Dağılımı.....	31
Tablo:18	Gemlik'te Yaşamının Herhangi Bir Evresinde Yöntem Kullanan ve Kullanmayan Kadınların Yaşa Göre Dağılımı.....	32
Tablo:19	Mudanya'da Yaşamının Herhangi Bir Evresinde Yöntem Kullanan ve Kullanmayan Kadınların Evlilik Süreleri ile Yöntem Kullanma Durumu Arasındaki İlişki.....	33
Tablo:20	Gemlik'te Yaşamının Herhangi Bir Evresinde Yöntem Kullanan ve Kullanmayan Kadınların Evlilik Süreleri ile Yöntem Kullanma Durumu Arasındaki İlişki.....	34
Tablo:21	Mudanya'da Araştırmaya Alınan Kadınların AP Yöntemi Kullanma Durumlarının Yaşayan Çocuk Sayılarına Göre Dağılımı.....	35
Tablo:22	Gemlik'te Araştırmaya Alınan Kadınların AP Yöntemi Kullanma Durumlarının Yaşayan Çocuk Sayılarına Göre Dağılımı.....	36

Tablo:23	Araştırmaya Alınan Kadınların Kullandıkları AP Yöntemleri ve Sıklığı.....	37
Tablo:24	Mudanya'da Anket Sırasında AP Yöntemi Kullanan Kadınların Yaşa Göre Dağılımı.....	38
Tablo:25	Gemlik'te Anket Sırasında AP Yöntemi Kullanan Kadınların Yaşa Göre Dağılımı.....	38
Tablo:26	Mudanya'da Araştırmaya Alınan Kadınların Anket Sırasında AP Yöntemi Kullanma Durumu ile Gebelik Sayıları Arasındaki İlişki.....	39
Tablo:27	Gemlik'te Araştırmaya Alınan Kadınların Anket Sırasında AP Yöntemi Kullanma Durumu ile Gebelik Sayıları Arasındaki İlişki.....	40
Tablo:28	Mudanya'da Anket Sırasında AP Yöntemi Kullanan Kadınların Kullandıkları Yöntemle Öğrenim Durumları Arasındaki İlişki.....	41
Tablo:29	Gemlik'te Anket Sırasında AP Yöntemi Kullanan Kadınların Kullandıkları Yöntemle Öğrenim Durumları Arasındaki İlişki.....	42
Tablo:30	Mudanya'da Araştırma Sırasında AP Yöntemi Kullanan Kadınların Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı.....	43
Tablo:31	Gemlik'te Araştırma Sırasında AP Yöntemi Kullanan Kadınların Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı.....	43
Tablo:32	Mudanya'da Halen Kullanılan AP Yöntemine Göre Kullanım Sürelerinin Dağılımı.....	44
Tablo:33	Gemlik'te Halen Kullanılan AP Yöntemine Göre Kullanım Sürelerinin Dağılımı.....	45
Tablo:34	Mudanya'da Araştırmaya Alınan Kadınların Gelecekteki AP Yöntemi Kullanma İsteği ile Anket Sırasındaki AP Yöntemlerine Karşı Olan Tutumları.....	47
Tablo:35	Gemlik'te Araştırmaya Alınan Kadınların Gelecekteki AP Yöntemi Kullanma İsteği ile Anket Sırasındaki AP Yöntemlerine Karşı Olan Tutumları.....	47
Tablo:36	Gelecekte AP Yöntemi Kullanmak İsteyen Kadınların Seçmek İstedikleri Yöntemlere Göre Dağılımı.....	48
Tablo:37	Mudanya'da Araştırmaya Alınan Kadınların Gelecekte AP Yöntemi Kullanma Durumlarının Yaşa Göre Dağılımı.....	49
Tablo:38	Gemlik'te Araştırmaya Alınan Kadınların Gelecekte AP Yöntemi Kullanma Durumlarının Yaşa Göre Dağılımı.....	49
Tablo:39	Mudanya'da Gelecekte AP Yöntemi Kullanacak Olan Kadınların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı.....	50
Tablo:40	Gemlik'te Gelecekte AP Yöntemi Kullanacak Olan Kadınların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı.....	51

I-Giriş

1.1 Genel Bilgiler:

Hızlı nüfus artışı tüm gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de oldukça önemli ekonomik ve sosyal sorunları ortaya çıkarmaktadır. Ülkeler açısından ele alındığında az gelişmiş ülkelerde nüfusun hızlı artışı sermaye birikimini olumsuz etkilemekte, nitelikli insan gücü yetiştirmeyi güçleştirmektedir. Bir ailenin refahı gelirine, paranın satın alma değerine ve ailedeki tüketici sayısına bağlıdır. Az çocuklu ailelerin, kendi düzeylerinde olan çok çocuklu ailelere kıyasla daha sağlıklı yaşama olanakları vardır, daha iyi beslenirler, giyinirler, daha iyi bir konutta oturabilirler ve çocuklarını daha iyi okutabilirler (1).

Türkiye'nin yıllık nüfus artışı yaklaşık olarak yüzde 2.4 tür. 1990 nüfus sayımına göre Türkiye'de ² km ye 73 kişi düşmektedir (2). Ülkemizde nüfusun yüzde 61.2'si üretici olarak kabul edilen 15-64 yaş grubundadır(3). Bunun sonucunda her üreticinin geliriyle kendisinden başka yalnızca bir kişinin geçimi sağlanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise bu oran iki üreticiye karşılık bir tüketicidir (4).

Aile planlaması (AP), bireylerin ya da eşlerin istenmeyen gebeliklerden sakınmalarına; iki doğum arasındaki süreyi düzenlemelerine; yaşlarını ve sosyoekonomik durumlarını gözönüne alarak ne zaman ve ne kadar çocuk sahibi olacaklarına karar vermelerine; çocuğu olmayan ailelerin çocuk sahibi olma isteklerini gerçekleştirmelerine yardım eden uygulamaların tümüdür(4). Birleşmiş Milletler tarafından 1974'te Bükreş'te dü-

zenlenen Dünya Nüfus Konferansında, "sahip olacağı çocuk sayısı ve iki doğum arasındaki süre yönünden özgür ve sorumluluk alarak karar vermek; bu konuda yeterli bilgi ve eğitim almak tüm eşler ve bireyler için en temel insan haklarıdır," kararı 136 ülke tarafından oybirliği ile alınmıştır (5).

AP'nin amacı, "çok erken yaşta, çok geç yaşta, çok sık aralıklı ve çok sayıda" gebelik sonucu artan anne ve çocuk ölüm ve hastalıklarını azaltmaktır. Her yıl dünyada 5 yaş altında 15 milyon çocuk ölmektedir (6). İki gebelik arası süreyi en az iki yıla çıkarma sonucu Türkiye'de ölen her 10 bebekten 3'ünün kurtulacağı hesaplanmıştır (7). Üçüncü, dördüncü ve sonraki çocuklar daha az kalori ve protein almakta, sonuçta ölümcül olanlar dahil, hastalıklara karşı daha dirençsiz olmaktadır (6).

AP uygulamasıyla anne ölümleri çok büyük oranda azalacaktır. Her yıl dünyada yaklaşık 500.000 kadın gebelik, doğum ve lohusalık komplikasyonlarından dolayı ölmekte, milyonlarca kadın hastalanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde anne ölüm hızı yüzde 50-800 arasında değişirken, gelişmiş ülkelerde bu hız yüzde 5-30 dur. Türkiye'de kesin veri olmamasına karşın, il ve ilçelerden elde edilen verilerle anne ölüm hızının yüzde 150-200 olduğu tahmin edilmektedir (8).

Erken yaşta yapılan evlilikler ve çok çocuk sahibi olma, anne ölüm ve hastalık riskini arttırmaktadır. Türkiye genelinde ilk evlenme yaşı 18.2 dir. Bu yaş Batı Anadolu'da 18.7 iken, Doğu Anadolu'da 17.3 tür. Türkiye'de kadınlar evlenir evlenmez çocuk sahibi olmayı istemektedirler. 1978-83 yılları

rında yapılan araştırmada doğumların yüzde 30.7 sinin 2 yıldan daha kısa aralıklarla yapıldığı bulunmuştur (9).

Ülkemizde yapılan bir çok araştırmada kadınların istedikleri çocuk sayılarının ortalama 2.1 olduğu, yüzde 76.1'inin daha fazla çocuk istemedikleri, kadınların yaşları artıkça çocuk isteme oranlarında azalma olduğu ve yüzde 43.8'inin son gebeliklerini istemedikleri ortaya çıkmıştır (9).

Bütün bu nedenlerden dolayı aileler, etkili AP yöntemlerini artan oranda kullanmaktadırlar. Türkiye'de AP yöntemi kullanma oranı 1983'te yüzde 71.0 iken 1988'de yüzde 87.5'a çıkmıştır(9). Bazı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde AP yöntemi kullanma oranları; Kenya'da yüzde 17, Bangladeş'te yüzde 22, Brezilya'da yüzde 66, A.B.D.de yüzde 68, İngiltere'de yüzde 83, İsveç'te yüzde 78 dir (10).

Kadınlar çocuk sayılarını sınırlandırmak için gebe kaldıkları zaman isteyerek düşük yaparak bu gebeliği sonlandırmaktadırlar. 1983'te "Nüfus Planlaması Kanunu"nun yeniden düzenlenmesiyle 10. haftaya kadar olan gebeliklerin yasal yoldan sonlandırılmasına izin verilmiştir. 1983'te kadınların yüzde 19.0'u istemli düşük yaparken 1988'de bu oran yüzde 23.6'ya çıkmıştır (9). Her yıl dünyada doğurgan çağdaki 1000 kadından 40-70'i istemli düşük yapmaktadır (8). Türkiye'de 1000 canlı doğuma karşılık 256 yasal düşük yapılırken; S.S.C. B.de 2080, Brezilya'da 1200, A.B.D.de 422, Bangladeş'te 45, dünyada ortalama olarak 300-500 düşük yapılmaktadır. Toplam yasal düşük sayısının yılda 50 milyon olduğu sanılmaktadır(6)

Günümüzde AP amacıyla bir çok yöntem kullanılmaktadır.

Bu yöntemler eskiliğine, etkinliğine, tıbbi ya da cerrahi oluşuna, erkek ya da kadın tarafından uygulanmasına, gebelik oluşumundan önce ya da sonra kullanılmasına göre sınıflandırılmaktadır. Tüm dünyada kullanılan doğum kontrol yöntemleri etkinlik durumuna göre aşağıda sıralanmıştır:

1- Erkek sterilizasyonu (Vasectomy): Vazektomi, testislerden penise sperm götüren tüplerin kesilmesi ya da engellenmesi sonucu spermelerin ejakulata katılmasını engelleyen kalıcı bir doğum kontrol yöntemidir. Girişim lokal anestezi ile yapılır. Yalnızca daha fazla çocuk istemeyen bireylere uygulanmalıdır çünkü pratikte geri dönüşü yoktur. Başarısızlık yüzdesi ilk yıl için yüzde 0.2-0.5 tir. Kadının kısırlaştırılmasından daha basit ve güvenilirdir. Yüzde 1-2 oranında girişim sonrası enfeksiyon gözlenebilir. Eğitilmiş personel tarafından yapılmalıdır (11). Sterilizasyona Türkiye'de 1983 yılında çıkarılan 2827 sayılı yasayla izin verilmiştir (12). Türkiye'de 1988'de yüzde 0.06 oranında kullanılmıştır (9).

2- Kadın sterilizasyonu (Tubectomy): Tüp ligasyonu, ovumun spermle karşılaşmasını engellemek için fallop tüplerinin kalıcı olarak cerrahi yöntemle kapatılması olayıdır. Girişim lokal anesteziyle, minilaparotomi ya da laparaskopi yöntemi ile uygulanır. Vazektomi gibi daha fazla çocuk istemeyen bireylere uygulanmalıdır. İlk yılda yöntem uygulanan 100 kadından 0.2-1'inde gebelik görülebilir. Çok etkin ve güvenilir bir yöntemdir. Uzmanlarca hastane koşullarında yapılmalıdır. Operasyon komplikasyonları dışında sakıncası yoktur (13). Türkiye'de 1988'de yüzde 1.2 oranında kullanılmıştır (9).

3- implantlar: Kadının kolunun derisinin içine progestin levonogestrel içeren 2 çubuk ya da 6 silikon kauçuk kapsül yerleştirilir ve içindeki madde yavaş ve sabit bir hızla salınır. 3 ve 5 yıl süreyle gebeliği önler. Kadın gebe kalmayı istediğinde ya da bu süre sonunda çıkarılmalıdır. Progestin ovulasyonu önler, servikal mukusu kalınlaştırır ve ince, atrofik bir endometrium oluşturur. İlk yılda yüzde 0.3 oranında başarısızlık görülür. Geri dönüşü olan en etkili yöntemdir. Halen yöntem üzerinde çalışılmaktadır ve henüz geniş kullanım alanı bulmamıştır. Oral kontraseptiflere benzer komplikasyonları vardır. Ayrıca 12 ve 18 ay korunma sağlayan ve vücut tarafından emilen türleri üzerinde de çalışılmaktadır (14).

4- Enjekte Edilebilen Yöntemler: Yapay progestin hormonları kas içine enjekte edilir. Yavaşça salınması sonucu implant benzeri etkilerle gebelikten korur. 3 ay etkili Depomedroxy-progesteron acetate (DMPA) en çok kullanılanıdır. Ayrıca 1 ve 2 ay süreyle etkili olanlar vardır. İlk yılda yüzde 1 etkisizdir. Menstrüel değişiklik yapabilir. Ovulasyon, yöntem bırakıldıktan 4-8 ay sonra geri döner. Yan etkileri oral kontraseptifler gibidir (15). Türkiye'de yüzde 0.6 oranında kullanım alanı bulmuştur (9).

5- RU-486: İlk antiprogestin ilaçtır. Çok erken gebelikleri sonlandırır. Yapay prostaglandinle kullanıldığında daha etkilidir. Oral yoldan alınır. Son menstruasyondan 7-8 hafta sonra kullanılan prostaglandin+RU-486 birleşiminde yüzde 4 başarısızlık görülür. 8 haftadan sonra ve özellikle kardiyak sorunları olanlara uygulanmamalıdır. Yan etki olarak kramplar,

bulantı, ishal görülebilir. Fransa dışında kullanımına izin verilmemiştir (16).

6- Rahim içi Araçlar (RiA): Servikal kanaldan rahim içine yerleştirilen, plastik ya da bakırdan yapılan, çeşitli şekil ve büyüklükte olan gebeliği önleyici araçlardır. Etkileri kesin olarak bilinmese de fagositleri uyararak, prostaglandinlerin lokal salınımını sağlayarak ya da enzim sistemini etkileyerek implantasyona engel oldukları düşünülmektedir. Başarısızlık yüzdesi ilk yıl yüzde 1-5 tir. Eğitim görmüş sağlık personeli tarafından uygulandığı için geniş kullanım alanı bulmuştur. Ağrı, aşırı kanama ve pelvik inflamatuvar hastalık nedeni olabilirler (17). Türkiye'de 1988 verilerine göre kadınların yüzde 15.1'i RiA kullanmaktadırlar (9).

7- Oral Kontraseptifler: Yapay östrojen ve progesteron içeren kombine preparatlar ile yalnız progesteron ya da östrojen içeren düşük doz haplardır. 21 ya da 28 günlük ambalajları vardır. Ovulasyonu durdurur, servikal mukusu sperm geçişini önleyecek şekilde kalınlaştırır, endometrial değişiklikler yapar. Unutulmadan kullanıldığında yüksek etkinlik düzeyine ulaşır. İlk yılda her 100 kadından 1-8'i gebe kalabilir. Seksüel aktiviteyi etkilemez. 35 yaşından yukarı ve sigara içenlerde kalp krizi ve felç riskini arttırır (18). Yalnızca progestin içeren "minipill"ler sürekli kullanılırlar, laktasyonu etkilemezler, tansiyon yükselmesi ve baş ağrısı gibi yan etkileri yoktur (19). Türkiye'de 1988'de oral kontraseptif kullanma oranı yüzde 22.8'dir (9).

8- Cinsel Bileşme Sonrası Alınan Hap: Ancak çok özel ko-

şullarda (OK alınımının unutulduğu, RiA nın uterusdan çıktığının anlaşıldığı vb.) koitus sonrası 72 saat geçmeden, 50 mg. ethinyl östradiol ve 5 mg. dl-norgestrel içeren dört hap alınmasıyla uygulanan, etkinlik oranı yüzde 98.5 olan bir yöntemdir (Morning-after pill) (20).

9- Kondom: Erkeklerin kullandığı, spermilerin uterusu geçmesini önleyen bir yöntemdir. ilk kullanıldığı yılda yüzde 3-15 oranında gebelik görülebilir. Ucuz, etkili, kullanımı kolay bir yöntemdir. AIDS'in yaygınlaşmasından bu yana dünyada daha çok kullanım alanı bulmuştur. Vajinal ovul ve jeller ile etkinliği arttırılabilir (21). Türkiye'de 1988'de yüzde 13.8 oranında kullanılmıştır (9).

10- Diafragm: Kadınların kullandığı, spermisit jelle etkinliğinin arttırılabildiği, serviksine uygulanan bir yöntemdir. ilk kullanım yılında yüzde 4-25 oranında gebelik görülebilir (22). Türkiye'de yüzde 0.06 oranında kullanılmaktadır (9).

11- Vajinal Kontraseptifler: Koitus öncesi vajen içine yerleştirilen spermisit etkili köpükler, jeller, fitiller ve tabletlerdir. Tek başına ya da kondomla birlikte kullanılabilirler. ilk yılda 100 kadından 10-25'inde gebelik oluşabilir (22). Türkiye'de 1988 yılında yüzde 8.2 oranında kullanılmıştır (9).

12- Geri Çekme (Coitus interruptus): Ülkemizde çok yaygın olarak kullanılan, ejakulatın vajen içine boşalmamasına dayanan bir yöntemdir. ilk yılda gebelik oluşma şansı yüzde 16-23 tür (23). 1988'de ülkemizde yüzde 14.6 oranında kullanılmıştır (9).

13- Takvim Yöntemi: Gebelik olasılığı yüksek olan günler de cinsel ilişkiden kaçınmak aslına dayanır. Adetleri çok düzenli olan kadınlar uygulayabilirler. İlk yılda yüzde 10-30 gebelik görülebilir (24).

14- Vajen içine yerleştirilen evde yapılmış ovullar ya da ilaçlar (aspirin v.b.) ile de gebelikler önlenmeye çalışılmaktadır.

15- Vajinal Lavaj: Koitus sonrasında vajenin su ile yıkanması da kullanılan bir diğer yöntemdir. Türkiye'de yüzde 6.8 oranında uygulanmaktadır (9).

1.2 Amaç:

Gemlik Eğitim ve Araştırma Bölgesinde 1981-83 yılları arasında Dirican ve Aytekin'in yaptığı geniş çaplı araştırmada bölgedeki aile planlaması yöntemlerinin kullanımı, çeşitleri ve etkinliği konusunda günümüzden oldukça farklı sonuçlar elde edilmiştir(25).Günümüze kadar geçen süre içinde bölgede ebelerce gerek ev ziyaretlerinde, gerekse sağlık ocağına başvuran, kadınlara AP eğitimi verilmekte, bölgeye bağlı sağlık ocaklarında oral kontraseptif ve kondom dağıtılmakta,Merkez sağlık ocağında ayrıca RiA da uygulanmaktadır.

Mudanya bölgesinde ise daha önce bu tür bir araştırma yapılmamıştır. Bölgenin sosyalleştirildiği 1983 yılından bu yana ebeler düzenli olarak ev ziyaretlerinde bulunmamışlardır. Bu yüzden de kadınlara düzenli olarak ve etkin bir şekilde AP eğitimi ve hizmeti verilmemiştir. Araştırmanın yapıldığı 1990 yılına kadar ise sağlık ocaklarından halka oral

kontraseptif ve kondom dağıtımı yapılmamıştır, RiA uygulanmamıştır. Ancak 1990 yılından sonra bu hizmete başlanmıştır.

Her iki bölgenin iklim yapısı, coğrafi koşulları ve geçim kaynakları benzer olduğundan bu iki bölgedeki evli ve doğurgan çağdaki kadınların AP yöntemleri konusunda bilgi, tutum ve davranışlarını, gelecekte seçmek istedikleri AP yöntemlerini ve bunları etkileyen etmenleri karşılaştırmanın Gemlik Eğitim ve Araştırma bölgesinde yapılan hizmetin değerlendirilmesinde ve gelecekte yapılacak hizmetin yönlendirilmesinde yararlı olacağı kanısıyla bu araştırma yapılmıştır.

1.3 Araştırma Bölgelerinin Tanıtımı:

1.3.1 Mudanya:

Mudanya, Bursa'nın kuzeyinde ve Marmara Denizine kıyısı bulunan ilçelerinden biridir. İlçenin kuzeyinde Marmara Denizi, doğusunda Gemlik, güneyinde Bursa merkez ilçeleri, batısında Karacabey bulunmaktadır. İlçe merkezine 1 belde ve 36 köy bağlıdır.

İlçede yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı ılıman iklim sürer.

İlçe merkezi Bursa'ya 28 km. uzunluğunda ekspres yolla bağlıdır.

İlçenin 1989 yıl sonu nüfusu 13443 (*) tür.

İlçede 3 ilkokul, 1 ilköğretim okulu, 1 ortaokul, 1 lise 1 imam-hatip lisesi bulunmaktadır.

İlçenin başlıca gelir kaynağı zeytinciliktir. Balıkçılık

(*) Bölge özelliği nedeniyle nüfus saptama çalışmaları Kasım ayında yapılmaktadır.

ve yaz aylarında yapılan turizm de önemli bir geçim kaynağıdır. ilçedeki fabrika belirli bir nüfusa işçi olarak iş alanı sağlamıştır.

ilçede kendi binası bulunmayan bir sağlık ocağı ve 5 sağlık evi bulunmaktadır. ilçede 50 yataklı, 1990 yılında genişletilen Mudanya Devlet Hastanesi bulunmaktadır.

1.3.2 Gemlik:

Gemlik, Bursa'nın Marmara Denizi kıyısında bulunan ilçelerinden biridir. ilçenin kuzeyinde Yalova, doğusunda Orhangazi ve Yenişehir, güneyinde Bursa Merkez ilçeleri, batısında Mudanya ve Marmara Denizi bulunmaktadır. ilçe merkezine 3 belde ve 24 köy bağlıdır.

Bölgede ılıman iklim hüküm sürer. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır.

ilçe merkezi Bursa'ya 32 km. uzunluğunda ekspres yolla bağlıdır.

ilçenin 1990 yıl sonu nüfusu 46625 (*), hane sayısı 11667 dir. Hane başına ortalama 4.0 kişi düşmektedir.

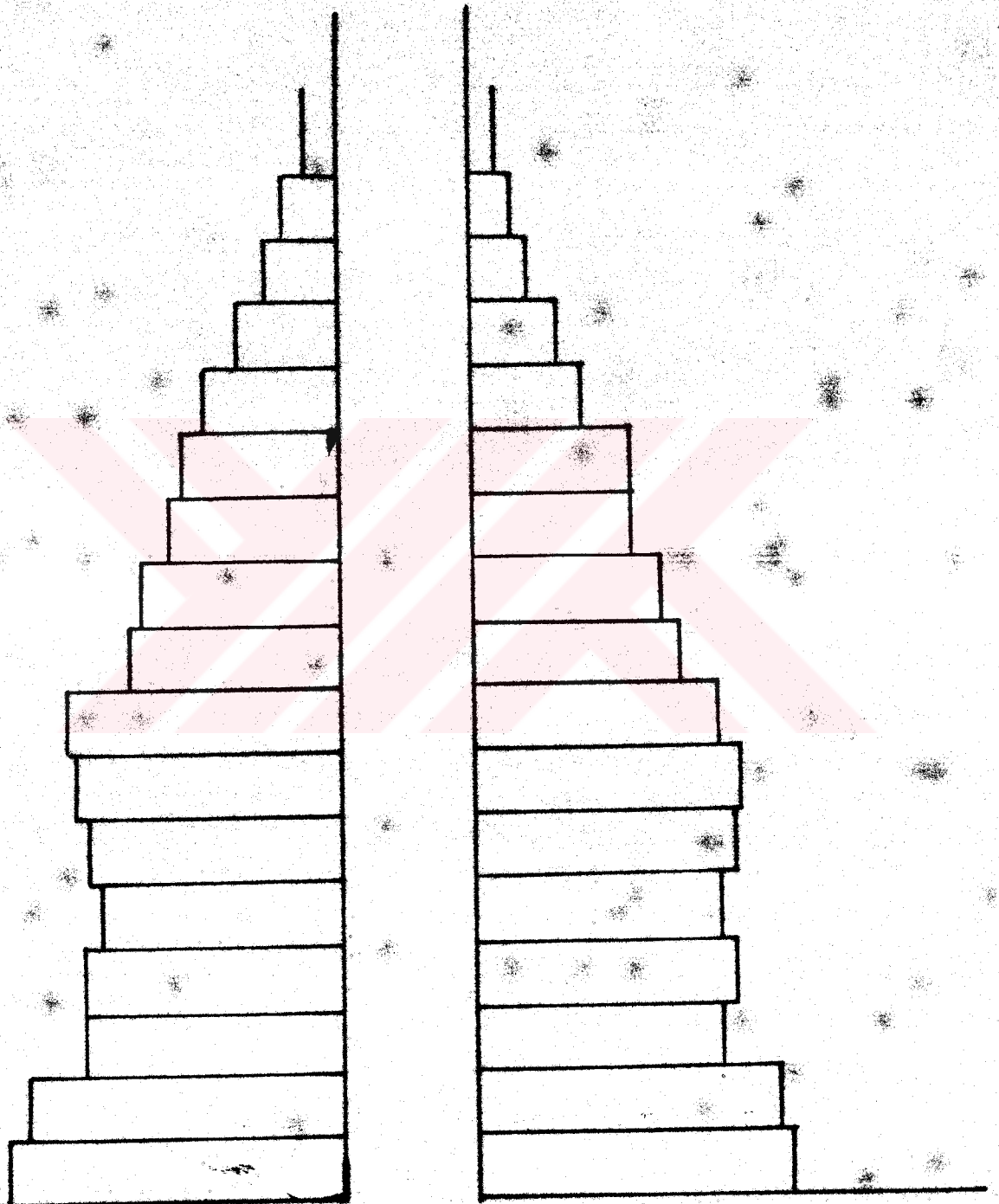
Bölgede 5 ilkokul, 3 ilköğretim okulu, 1 lise, 1 endüstri meslek lisesi, 1 kız meslek lisesi, 1 ticaret lisesi, 1 imam-hatip lisesi bulunmaktadır.

ilçenin başlıca geçim kaynağı zeytinciliktir. Ayrıca balıkçılık, sebze ve meyve yetiştiriciliği de yapılmakta, yazları kıyı kesiminde turizmden de gelir sağlanmaktadır. Ayrıca halk, çevrede bulunan çok sayıdaki fabrikalarda işçi olarak

(*) Bölge özelliği nedeniyle nüfus saptama çalışmaları Kasım ayında yapılmaktadır.

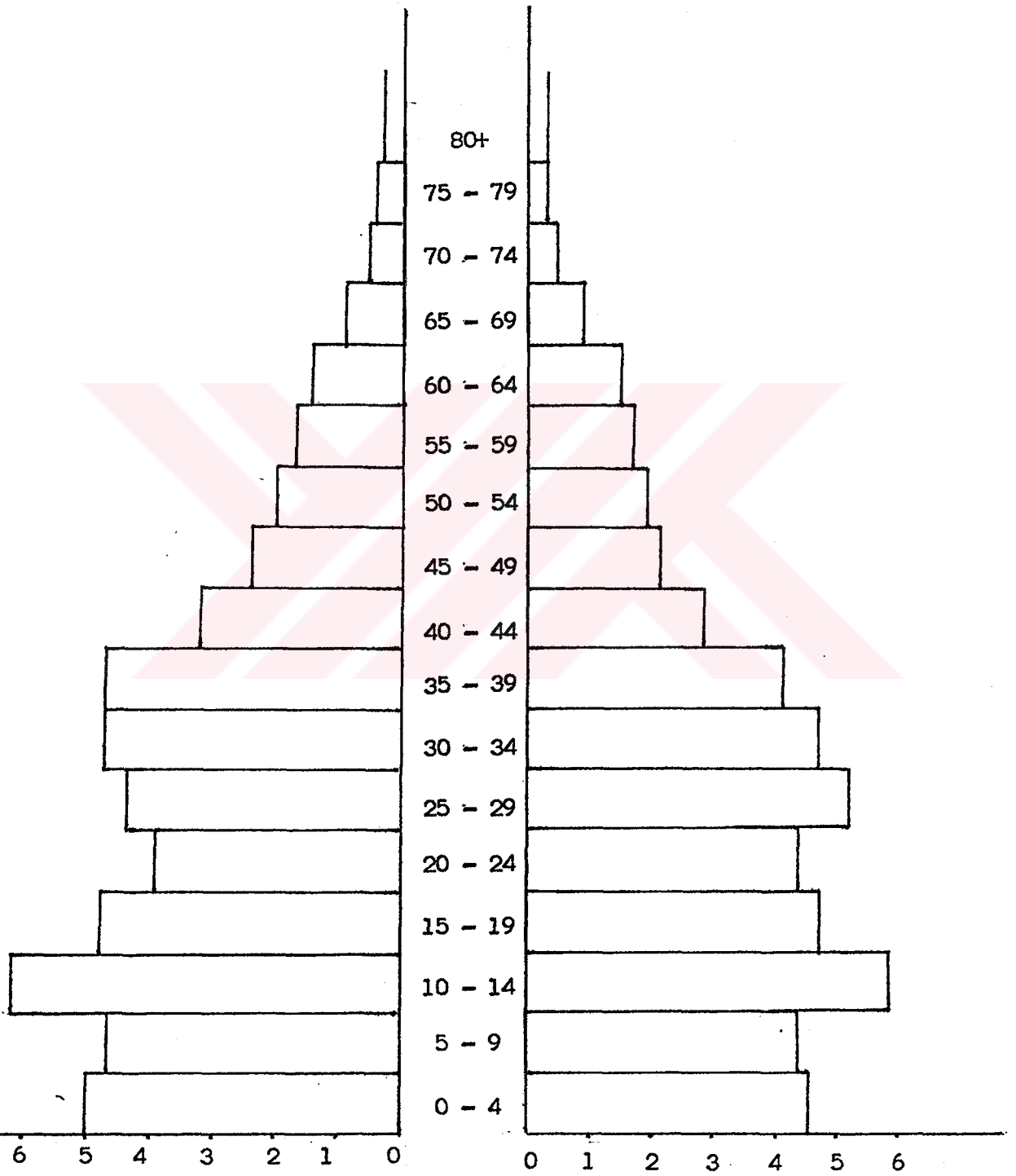
çalışmaktadır.

Bölgedeki sağlık hizmetleri, Sağlık Bakanlığı ile Uludağ Üniversitesi arasında imzalanan bir protokol uyarınca 1978-1989 yılları arasında birlikte yürütülmüş, bu uygulamaya Eylül 1989-Aralık 1991 tarihleri arasında ara verildikten sonra tekrar protokol geçerli hale getirilmiştir. İlçede kendi binasında hizmet veren bir sağlık ocağı bulunmaktadır. İlçede biri Sağlık Bakanlığına bağlı 1989'da hizmete giren 50 yataklı Gemlik Devlet Hastanesi; diğeri de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı 1991'de hizmete giren 50 yataklı Gemlik S.S.K. Hastanesi olmak üzere iki adet yataklı sağlık kuruluşu vardır.

UDANYA / GEMLİK MERKEZ SAĞLIK OCAĞI BÖLGESİ

1989 / 1990 YILI NÜFUS DAĞILIMI

%
ERKEK

%
KADIN

II-GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma, 15-44 yaş grubundaki evli 417 kadına anket uygulaması şeklinde retrospektif (tanımlayıcı ve analitik) olarak uygulandı. Bu kadınlardan 214'ü Gemlik Merkez Sağlık Ocağı bölgesinde, 203'ü Mudanya Merkez Sağlık Ocağı bölgesindeydi.

$$\text{Örnek büyüklüğü;} \quad n = \frac{2 \cdot N \cdot t \cdot p \cdot q}{d \cdot (N-1) + t \cdot p \cdot q}$$

formülüyle hesaplandı (26).-Formülde;

n : Örnek alınacak birey sayısı

N : Evrendeki birey sayısı (Gemlik için N : 12096, Mudanya için N : 3100 ; 1990 nüfus sayımı sonucu değil sağlık ocağı kayıtları esas alınmıştır.)

p : incelenen olayın olası görüş sıklığı (p : 0.83)

q : incelenen olayın görülme sıklığı (q : .17)

t : Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosundan bulunan teorik değer

d : Olayın görülme sıklığına göre yapılmak istenen \bar{t} sapma (d : 0.05)

Gemlik ilçe merkezinin 12, Mudanya ilçe merkezinin 10 mahallesinin nüfus ağırlıkları gözönüne alınarak, tabakalandırılmış örnekleme ile, her mahalleden kaç kadına anket uygulanacağı saptandıktan sonra, her mahallenin Ev Halkı Tesbit Fişlerinden sistematik örnekleme yöntemiyle (w=10) ankete alınacak kadınlar saptandı. İki ev ziyaretinde evde bulunamayan kadınların yerine anket uygulanacak kadınlar için yedek

listeler hazırlandı. Adresi olan kadın o evden başka mahalle-ye taşınmışsa o kadının boşalttığı evde -eğer varsa- oturan kadınla görüşüldü. Eğer aynı mahallede bir yere taşınmışsa kişi bulunmaya çalışıldı. Aksi koşullarda yedek listelere başvuruldu.

Araştırma, Mudanya ilçe merkezinde Eylül-Kasım 1990, Gemlik ilçe merkezinde Nisan-Eylül 1991 ayları arasında ev ziyaretleriyle ve kadınlarla teke tek görüşülerek yapıldı. Her mahalle için belirlenen sayıda kadınla görüşüldü.

Araştırma sonunda elde edilen veriler, IBM marka bilgisayarda SYSTAT programıyla değerlendirildi.

2.1 Anket Formunun Açıklanması:

Anket formu ondokuz sorudan oluşmaktadır.

1. soruda ankete alınan kadının yaşı kaydedilmiştir.

2. soruda kadınların evlilik süreleri yazılmıştır. Tam olarak anımsamayanların ilk çocuklarının yaşı ve evlendikten kaç yıl sonra doğum yaptıkları sorularak evlilik sürelerinin doğru olarak belirtilmesine çalışılmıştır.

3. soruda öğrenim durumu sorulmuş, böylece kadınlar okur-yazar olmayanlar; okuryazar olup ilkokulu bitirmeyenler; ilkokulu bitirenler; ortaokul ya da lise mezunu olanlar ve yüksek öğrenim görmüş olanlar beş ayrı gruba ayrılmıştır.

4. soruda ailenin ekonomik durumu kadının kendi görüşüne göre saptanmıştır.

5. soruda kadınların gebe olup olmadıkları sorulmuştur. Gebe olduğunu söyleyenler "evet", gebe olmadığını söyleyenler

"hayır", gebe olup olmadığını bilmeyenler ise "bilmiyor" olarak kaydedilmiştir.

6. soruda kadınlara daha önce gebe kalıp kalmadıkları, gebe kaldıysa kaç kez kaldıkları sorulmuştur. Bu sayı anket sırasındaki gebelikleri de kapsamaktadır. 7. ve 9. sorulardaki sayılar toplanarak gebelik sayısının doğruluğu kontrol edilmiştir. Hiç gebe kalmadığını söyleyen kadınlara 7.,8. ve 9. sorular sorulmamıştır.

7. soruda kadınların doğum yapıp yapmadıkları, yaptıysa kaç kez yaptıkları sorulmuş, ölü ve canlı doğumlar ayrı ayrı kaydedilmiştir.Ölü doğum yaptığını söyleyenlere "ölü doğum"un ne olduğu açıklanarak soru yinelenmiştir. Hiç doğum yapmadığını söyleyenlere "hayır" seçeneği işaretlenerek 8. soru sorulmamıştır.

8. soruda kadınların anket sırasında yaşamakta olan çocuk sayıları sorulmuştur.

9. soruda kadınların düşük yapıp yapmadıkları, yaptıysa düşüklerin isteyerek mi yoksa kendiliğinden mi olduğu sorulmuş ve sayıları hesaplanmıştır.

10. soruda kadınlara AP konusunda bilgileri olup olmadığı sorulmuştur. AP yöntemi kullanıp kullanmamaları göz önüne alınmamıştır.

11. soruda bu bilgileri ilk kez nereden ve kimden duydukları sorulmuştur.

12. soruda kadınlara yaşamlarının herhangi bir devresinde AP yöntemi kullanıp kullanmadıkları, kullanmadıysa nedenleri sorulmuştur. Şu anda kullanıp kullanmamak göz önüne a-

linmamıştır. "Kullanmadım" diyenlere diğer sorular sorulmayarak 18. soruya geçilmiştir.

13. soruda AP yöntemini kaç yıl önce kullanmaya başladıkları sorulmuştur. Yanıt vermekte zorluk çekenlere, hemen evlenince mi korundukları, yoksa 1. ya da 2. çocuktan sonra mı korunmaya başladıkları, çocukların yaşları sorularak tam zamanı bulunmaya çalışılmıştır.

14. soruda evlendikten kaç yıl sonra AP yöntemi kullanmaya başladıkları sorulmuştur.

15. soruda anket sırasındaki korunma durumları, korunanların hangi yöntemle korundukları, korunmayanların ise neden korunmadıkları sorulmuştur. Halen AP yöntemi kullanmayan kadınlara 16. ve 17. sorular sorulmamış, 18. soruya geçilmiştir.

16. soruda anket sırasında kullandıkları yöntemin kullanma süresi yıl olarak saptanmıştır.

17. soruda daha önce başka bir yöntem kullanıp kullanmadıkları sorulmuştur.

18. soruda ileride herhangi bir AP yöntemi kullanıp kullanmayacakları; kullanmak istiyorlarsa hangi yöntemi seçecekleri; kullanmak istemiyorlarsa neden istemedikleri sorulmuştur. Herhangi bir düşüncesi olmayan, kararsız olanlar "Fikri yok" olarak kaydedilmiştir.

19. soruda kadınların hangi ilçede oturdukları işaretlenmiştir.

III-BULGULAR

3.1 Kadınların Özellikleri:

Araştırma kapsamına alınan kadınların yaş gruplarına göre dağılımı Tablo:1'de gösterilmiştir.

Tablo:1 Araştırmaya Alınan Kadınların Yaş Gruplarına Göre

Yaş Grupları	Dağılımı			
	Mudanya		Kadınlar	
	S	%	S	%
15-19	4	2.0	4	1.9
20-24	34	16.7	29	13.6
25-29	46	22.7	54	25.2
30-34	55	27.1	58	27.1
35-39	30	14.8	45	21.0
40-44	34	16.7	24	11.2
Toplam	203	100.0	214	100.0

Araştırmaya alınan Mudanya'daki kadınların yaş ortalaması 31.3 ± 6.9 , Gemlik'teki kadınların yaş ortalaması ise 31.3 ± 6.3 tür. Ortalama evlilik süreleri Mudanya'da 11.5 ± 7.1 , Gemlik'te 12.2 ± 6.8 dir.

Tablo:2'de araştırmaya alınan kadınların öğrenim durumlarına göre dağılımı sunulmaktadır.

Tablo:2 Araştırmaya Alınan Kadınların Öğrenim Durumlarına
Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Kadınlar			
	Mudanya		Gemlik	
	S	%	S	%
OYD	9	4.4	14	6.5
Okuryazar	12	5.9	14	6.5
ilkokul	136	67.0	143	66.8
Ortaokul-Lise	39	19.2	36	16.8
Yüksek öğrenim	7	3.5	7	3.3
Toplam	203	100.0	214	100.0

OYD : Okuryazar değil

Mudanya'da kadınların 9'u (yüzde 4.4) okuryazar değilken okuryazar olup ilkokulu bitirmemişlerin sayısı 12 (yüzde 5.9) dir. ilkokul mezunu kadınlar 136 kişi (yüzde 67.0), ortaokul ya da lise mezunu olanlar 39 (yüzde 19.2), yüksek öğrenim görmüş kadınlar 7 kişi (yüzde 3.5) dir.

Gemlik'te ise okuryazar olmayan kadınların sayısı 14 tür (yüzde 6.5). Ondört kişinin de (yüzde 6.5) okuryazarlığı olduğu halde ilkokulu bitirmemişlerdir. ilkokulu bitiren kadınların sayısı 143 (yüzde 66.8) olup her iki toplumda da en büyük grubu oluşturmaktadırlar. Ortaokul ya da lise mezunu olan 36 (yüzde 16.9), yüksek öğrenim görmüş olan 7 (yüzde 3.3) kadın bulunmaktadır.

Her iki ilçe arasında anlamlı bir fark yoktur (Chi kare: 1.25, Sd: 4, $p>0.05$).

Tablo:3'te kadınların kendi düşüncelerine göre ekonomik

durumları gösterilmektedir.

Tablo:3 Araştırmaya Alınan Kadınların Ekonomik Durumlarına

Göre Dağılımı

Ekonomik Durum	Mudanya		Kadınlar		Gemlik	
	S	%	S	%	S	%
iyi	21	10.3	42	19.7		
Orta	165	81.3	158	73.8		
Kötü	17	8.4	14	6.5		
Toplam	203	100.0	214	100.0		

Mudanya'da araştırmaya alınan kadınların ekonomik durumları sorulduğunda; 21 kadın (yüzde 10.3) ekonomik durumlarının "iyi", 165 kadın (yüzde 81.3) "orta", 17 kadın ise (yüzde 8.4) "kötü" olarak yanıtlamıştır.

Gemlik'te ise aynı soruya 42 kadın (yüzde 19.7) "iyi", 158 kadın (yüzde 73.8) "orta", 14 kadın (yüzde 6.5) ise "kötü" yanıtını vermiştir. Her iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olup ekonomik durumunu iyi olarak bildirenler daha çok Gemlik'te, orta olarak bildirenler Mudanya'da oturmaktaydılar. (χ^2 kare: 7.16, sd:2, $p < 0.05$)

3.2 Gebelikler:

Araştırma sırasında Mudanya'da 7 kadın ,Gemlik'te 9 kadın gebeydi. Mudanya'da 4 kadın gebe olup olmadığını bilmiyordu, 192 kadın gebe olmadığını belirtti. Gemlik'te ise 3 kadın gebe olup olmadığını bilmiyordu,202 kadın gebe değildi.

Mudanya'da anket uygulanan 203 kadından 11'i (yüzde 5.4) Gemlik'te ise 214 kadından yine 11'i (yüzde 5.1) daha önce

hiç gebe kalmamıştı. Mudanya'da 192, Gemlik'te ise 203 kadın daha önce en az bir kez gebe kalmıştı. Mudanya'da daha önce gebe kalan 192 kadın toplam 569 kez gebe kaldığından ortalama gebelik sayısı 3.0 ± 1.2 dir. Gemlik'te ise daha önce gebe kalan 203 kadın toplam olarak 655 kez gebe kalmıştır, ortalama gebelik sayısı 3.2 ± 1.6 dir. İki ortalama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. ($t = 1.41$ Sd: 393, $p > 0.05$)

Gebelik sayılarıyla öğrenim durumları arasındaki bağlantı Tablo:4 ve 5'te gösterilmiştir.

Tablo:4 Mudanya'da Araştırmaya Alınan Kadınların Öğrenim Durumlarının Gebelik Sayılarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Gebelikler (Kadın Sayısı)								Toplam	
	0		1-2		3-4		5+		S	%
OYD	1	11.1	1	11.1	4	44.5	3	33.3	9	100.0
OY+ilk Orta+	9	6.1	54	36.5	63	42.6	22	14.8	148	100.0
Yüksek	1	2.2	29	63.1	12	26.1	4	8.6	46	100.0
Toplam	11	5.4	84	41.4	79	38.9	29	14.3	203	100.0

Tablo:5 Gemlik'te Araştırmaya Alınan Kadınların Öğrenim Durumlarının Gebelik Sayılarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Gebelikler (Kadın Sayısı)								Toplam	
	0		1-2		3-4		5+		S	%
OYD	1	7.1	-	-	8	57.2	5	35.7	14	100.0
OY+ilk Orta+	6	3.8	59	37.6	53	33.8	39	24.8	157	100.0
Yüksek	4	9.3	25	58.2	13	30.2	1	2.3	43	100.0
Toplam	11	5.1	84	39.3	74	34.6	45	21.0	214	100.0

Tablolardan da anlaşılacağı gibi öğrenim düzeyi arttıkça gebelik sayısında da bir azalma olmaktadır. Mudanya bölgesinde en fazla gebeliği olan (9 gebelik) iki kadından biri ilk okul, diğeri ortaokul mezunuydu. Gemlik'te ise en fazla gebeliği olan (11 gebelik) 1 kadın okur-yazar değildi.

Öğrenim durumuyla gebelik sayısı arasındaki bağlantı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. [Chi kare: 9.52, Sd: 2, $p < 0.01$ (Mudanya); Chi kare: 17.63, Sd: 2, $p < 0.01$ (Gemlik)]

Gebelik sayılarına etki eden bir diğerk etken de ekonomik durumdur. Tablo:6 ve 7'de kadınların ekonomik durumlarının gebelik sayılarıyla olan ilişkisi gösterilmiştir.

Tablo:6 Mudanya'da Araştırmaya Alınan Kadınların Gebelik Sayılarının Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı

Ekonomik Durum	Gebelikler (Kadın Sayısı)									
	0		1-2		3-4		5+		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
iyi	2	9.5	9	42.9	10	47.6	-	-	21	100.0
Orta	8	4.8	69	41.8	62	37.6	26	15.8	165	100.0
Kötü	1	6.0	6	47.1	7	41.2	3	17.7	15	100.0
Toplam	11	5.4	82	41.4	79	38.9	29	14.3	203	100.0

Tablo:7 Gemlik'te Araştırmaya Alınan Kadınların Gebelik Sayılarının Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı

Ekonomik Durum	Gebelikler (Kadın Sayısı)									
	0		1-2		3-4		5+		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
iyi	3	7.1	20	47.6	11	26.2	8	19.1	42	100.0
Orta	8	5.1	62	39.2	59	37.3	29	18.4	158	100.0
Kötü	-	-	2	14.3	4	28.6	8	57.1	14	100.0
Toplam	11	5.1	84	39.3	74	34.6	45	21.0	214	100.0

Ekonomik durumun gebelik sayısını etkilediği her iki grupta da açıkça görülmektedir. Ekonomik durumu iyi olan kadınların gebelik sayıları az olduğu halde, ekonomik durumları kötü olan kadınların gebelik sayıları daha fazladır. Bu farklılık istatistiksel olarak Mudanya'da anlamlı bulunmazken (Chi kare: 0.48, Sd: 2, $p>0.05$), Gemlik'te anlamlı bulunmuştur. (Chi kare: 6.97, Sd: 2, $p<0.05$)

3.3 Doğumlar :

Mudanya'da 569 gebelikten 419'u canlı doğumla sonuçlanmıştır. Gebelik başına ortalama canlı doğum sayısı 0.74 tür. Gebe kalan 192 kadın başına canlı doğum sayısı ise 2.2 ± 0.5 tir.

Mudanya'da 150 gebeliğin 5'i ölü doğumla (görülme sıklığı yüzde 0.9), 92'si istemli düşükle (görülme sıklığı yüzde 16.2), 47'si kendiliğinden düşükle (görülme sıklığı yüzde 8.3) sonuçlanmıştır, 6 gebelik halen sürmektedir. Gebe kalan kadın başına düşen ölü doğum sayısı 0.03, istemli düşük

sayısı 0.48, kendiliğinden düşük sayısı 0.24 tür.

Gemlik bölgesinde ise 655 gebelikten 507'i canlı doğumla sonuçlanmıştır. Gebelik başına ortalama canlı doğum sayısı 0.77 dir. Gebe kalan 203 kadın başına canlı doğum sayısı ise $2.5 \bar{+} 0.7$ dir. Bu sonucun Mudanya'da elde edilen sonuçtan istatistiksel olarak anlamlı farklılığı vardır. (t: 4.92, Sd: 393, $p < 0.01$)

Gemlik'te 148 gebeliğin 10 tanesi ölü doğumla (görülme sıklığı yüzde 1.5), 79'u istemli düşükle (görülme sıklığı yüzde 12.1), 54'ü kendiliğinden düşükle (görülme sıklığı yüzde 8.2) sonuçlanmıştır, 5 gebelik halen sürmektedir. Gebe kalan kadın başına düşen ölü doğum sayısı 0.05, istemli düşük sayısı 0.39, kendiliğinden düşük sayısı 0.27 dir.

3.4 Yaşayan Çocuklar:

Araştırmaya alınan kadınlardan Mudanya'da 186, Gemlik'te 199 kadının yaşayan çocuğu vardı. Mudanya'da en fazla yaşayan çocuğu olan 4 kadının 5'er çocuğu vardı. Doğum yapıp da yaşayan çocuğu olmayan 3 kadın bulunmaktaydı. Gemlik'te ise en fazla yaşayan çocuğu olan (8 çocuk) 1 kadın vardı. Doğum yapıp da yaşayan çocuğu olmayan kadın yoktu.

Mudanya'da tüm kadınların başına düşen yaşayan çocuk sayısı $1.9 \bar{+} 0.5$ iken, gebe kalanların başına $2.0 \bar{+} 0.5$ yaşayan çocuk düşmektedir. Gemlik bölgesinde tüm kadınların başına düşen yaşayan çocuk sayısı $2.2 \bar{+} 0.7$ iken, gebe kalan kadın başına $2.3 \bar{+} 0.8$ yaşayan çocuk düşmektedir. Aralarındaki fark her iki grupta da istatistiksel olarak anlamlıdır. (Tüm kadınlarda; t: 5.26, Sd: 415, $p < 0.01$) (Gebe kalanlarda;

t: 4.48, Sd: 393, p<0.01).

3.5 Düşükler:

Araştırmaya alınan kadınlardan Mudanya'da toplam 86, Gemlik'te ise 76 kadın düşük yaptığını söylemiştir. Toplam olarak Mudanya'da 139, Gemlik'te ise 133 tane düşük yapılmıştır. Bu düşüklerden Mudanya'da 47 tanesi kendiliğinden, 92 tanesi istemli olmasına karşın, Gemlik'te 54 kendiliğinden düşüğe karşılık 79 istemli düşük yapılmıştır. Mudanya'da 203 kadından 38 kadın (yüzde 18.7) kendiliğinden, 56 kadın (yüzde 27.6) istemli düşük yapmıştır. Gemlik'te ise bu sayılar sırasıyla 214 kadında 37 kadın (yüzde 17.3) ve 52 kadındır (yüzde 24.3). Her iki grup arasında istatistiksel açıdan fark bulunamamıştır. (t: 0.37, Sd: 415, p>0.05 ; t: 0.77 Sd: 415, p>0.05)

Mudanya'da kadın başına düşen ortalama kendiliğinden düşük sayısı 1.2 ± 0.8 , tüm kadınlarda 203 kadın başına 0.23 ± 0.38 , gebe kalan 192 kadın başına 0.24 ± 0.39 dur. Oluşan 569 gebelik başına 0.08, 419 canlı doğum başına 0.11, 377 yaşayan çocuk başına 0.12 kendiliğinden düşük görülmüştür.

Gemlik'te ise kadın başına kendiliğinden düşük sayısı 1.5 ± 0.9 , tüm kadınlarda 214 kadın başına 0.25 ± 0.37 , gebe kalan 203 kadın başına 0.27 ± 0.38 dir. Oluşan 655 gebelik başına 0.08, 507 canlı doğum başına 0.11, 467 yaşayan çocuk başına 0.12 kendiliğinden düşük görülmüştür. Düşük yapan kadınlar gözönüne alındığında aradaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir (t: 1.52, Sd: 73, p>0.05). Ancak gebe kalan kadınlar gözönüne alındığında fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (t:18.75, Sd: 393, p<0.01)

Mudanya'da kadın başına istemli düşük sayısı 1.6 ± 0.7 , genel olarak tüm kadınlar gözönüne alındığında 203 kadın başına 0.45 ± 0.38 , gebe kalan 192 kadın başına 0.48 ± 0.39 dur. Oluşan 569 gebelikte, gebelik başına 0.16, 419 canlı doğum başına 0.22, 377 yaşayan çocuk başına 0.24 istemli düşük gözlenmiştir.

Gemlik'te ise kadın başına düşen istemli düşük sayısı 1.5 ± 0.7 dir. Toplam 214 kadın başına düşen istemli düşük sayısı 0.37 ± 0.37 , gebe kalan 203 kadın başına 0.39 ± 0.38 dir. Oluşan 655 gebelik başına 0.12, 507 canlı doğum başına 0.16, 467 yaşayan çocuk başına 0.17 istemli düşük yapılmıştır. Her iki grup arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır. (Düşük yapan kadınlar; t: 5.55, Sd: 106, $p < 0.01$) (Gebe kalan kadınlar; t: 56.25, Sd: 393, $p < 0.01$)

Tablo:8 ve 9'da Mudanya ve Gemlik'te gebe kalan kadınlarda kendiliğinden düşüklerin öğrenim durumlarına göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo:8 Mudanya'da Gebe Kalan Kadınlarda Kendiliğinden Düşüklerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu (Kadın Sayısı)	Kendiliğinden Düşükler (Sayı)							
	Yapmayan		1		2+		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
OYD	7	87.5	-	-	1	12.5	8	100.0
OY+ilk Orta+Yüksek	110	79.1	25	18.0	4	2.9	139	100.0
Toplam	154	80.2	33	17.2	5	2.6	192	100.0

Tablo:9 Gemlik'te Gebe Kalan Kadınlarda Kendiliğinden

Düşüklerin öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

öğrenim Durumu (Kadın Sayısı)	Kendiliğinden Düşükler (Sayı)							
	Yapmayan		1		2+		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
OYD	8	64.5	3	23.1	2	15.4	13	100.0
OY+ilk Orta+ Yüksek	128	84.8	15	9.9	8	5.3	151	100.0
	30	76.9	8	20.5	1	2.6	39	100.0
Toplam	166	81.7	26	12.8	11	5.4	203	100.0

Her iki tabloda , en az bir kez gebe kalan kadınların yaklaşık yüzde 20.0 sinin en az bir kez kendiliğinden düşük yaptıkları görülmektedir. Her iki grupta da anlamlı bir fark gözlenmemiştir. { Chi kare: 0.48, Sd: 2, $p>0.05$ (Mudanya), Chi kare: 5.10, Sd: 2, $p>0.05$ (Gemlik) }

Tablo:10 ve 11'de Mudanya ve Gemlik'te araştırmaya alınan ve gebe kalan kadınlarda istemli düşüklerin öğrenim durumuna göre dağılımı görülmektedir.

Tablo:10 Mudanya'da Gebe Kalan Kadınlarda istemli Düşüklerin öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

öğrenim Durumu (Kadın Sayısı)	istemli Düşükler (Sayı)							
	Yapmayan		1		2+		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
OYD	6	75.0	1	12.5	1	12.5	8	100.0
OY+ilk Orta+ Yüksek	97	69.8	24	17.3	18	12.9	139	100.0
	33	73.3	5	11.1	7	15.6	45	100.0
Toplam	136	70.8	30	15.6	26	13.6	192	100.0

Tablo:11 Gemlik'te Gebe Kalan Kadınlarda İstemli Düşüklerin
Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu (Kadın Sayısı)	İstemli Düşükler (Sayı)							
	Yapmayan		1		2+		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
OYD	13	100.0	-	-	-	-	13	100.0
OY+ilk	114	75.5	24	15.9	13	8.6	151	100.0
Orta+ Yüksek	24	61.5	13	33.3	2	5.2	39	100.0
Toplam	151	74.4	37	18.2	15	7.4	203	100.0

Tablo:10 ve Tablo:11'de de görüldüğü gibi en az bir kez gebe kalan kadınların Mudanya'da yüzde 29.2'si (56 kadın), Gemlik'te yüzde 25.6'sı (52 kadın) en az bir kez istemli düşük yapmıştır. Öğrenim düzeyi arttıkça düşük yapmayan kadın oranının düştüğü görülmektedir. Ancak bu ilişki istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır(Chi kare: 0.28, Sd: 2, $p>0.05$) Mudanya'da okuryazar olmayan kadın başına düşen istemli düşük sayısı 0.38, okuryazar ya da ilkokul mezunu olanlarda 0.47, orta ya da yüksek öğrenim görenlerde ise 0.53 tür.

Gemlik'te araştırmaya alınan kadınlardan okuryazar olmayanlar hiç istemli düşük yapmamışlardır. Öğrenim durumu ile istemli düşük yapma arasındaki ilişki Gemlik'te istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Chi kare: 7.95, Sd: 2, $p<0.05$). Gemlik'te okuryazar ya da ilkokul mezunu olanlarda kadın başına düşen istemli düşük sayısı 0.40 iken, orta ya da yüksek öğrenim görmüş olanlarda 0.44 tür.

Tablo:12 ve 13'te Mudanya ve Gemlik'te gebe kalan kadınlarda kendiliğinden düşüklerin ekonomik durumlarına göre da-

ğılımı sunulmaktadır.

Tablo:12 Mudanya'da Gebe Kalan Kadınlarda Kendiliğinden
Düşüklerin Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı

Ekonomik Durum (Kadın Sayısı)	Kendiliğinden Düşükler (Sayı)							
	Yapmayan		1		2+		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
iyi	16	84.2	3	15.8	-	-	19	100.0
Orta	124	79.0	28	17.8	5	3.2	157	100.0
Kötü	14	87.5	2	12.5	-	-	16	100.0
Toplam	154	80.2	33	17.2	5	2.6	192	100.0

Tablo:13 Gemlik'te Gebe Kalan Kadınlarda Kendiliğinden
Düşüklerin Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı

Ekonomik Durum (Kadın Sayısı)	Kendiliğinden Düşük (Sayı)							
	Yapmayan		1		2+		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
iyi	28	71.8	9	23.1	2	5.1	39	100.0
Orta	130	86.7	14	9.3	6	4.0	150	100.0
Kötü	8	57.2	3	21.4	3	21.4	14	100.0
Toplam	166	81.8	26	12.8	11	5.4	203	100.0

Mudanya'da ekonomik durumu iyi olan kadınlarda kadın başına düşen kendiliğinden düşük sayısı 0.16, orta olanlarda 0.27, kötü olanlarda 0.13 tür.

Gemlik'te ise ekonomik durumunun iyi olduğunu söyleyen kadınlarda kadın başına düşen kendiliğinden düşük sayısı 0.33, orta olanlarda 0.21, kötü olanlarda ise 0.64 tür.

Gemlik'te ekonomik durumu kötü olan grupta en az bir kez ken-

diliğinden düşüğü olan kadınların oranı yaklaşık yüzde 45.0 tir ve Mudanya'da elde edilen sonuçtan farklıdır.

Ekonomik durum ile kendiliğinden düşük yapma arasında istatistiksel açıdan Mudanya'da anlamlı bir fark yokken (Chi kare: 0.92, Sd: 2, $p>0.05$), Gemlik'te anlamlı fark bulunmuştur (Chi kare: 10.71, Sd: 2, $p<0.01$).

Tablo:14 ve 15'te Mudanya ve Gemlik'te araştırmaya alınan ve gebe kalan kadınlarda istemli düşüklere ekonomik durumla ilişkisi sunulmuştur.

Tablo:14 Mudanya'da Gebe Kalan Kadınlarda istemli Düşüklerin Ekonomik Duruma Göre Dağılımı

Ekonomik Durum (Kadın Sayısı)	istemli Düşükler (Sayı)							
	Yapmayan		1		2+		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
iyi	16	84.2	2	10.5	1	5.3	19	100.0
Orta	108	68.8	27	17.2	22	14.0	157	100.0
Kötü	12	75.0	1	6.3	3	18.7	16	100.0
Toplam	136	70.8	30	15.6	26	13.6	192	100.0

Tablo:15 Gemlik'te Gebe Kalan Kadınlarda istemli Düşüklerin
Ekonomik Duruma Göre Dağılımı

Ekonomik Durum (Kadın Sayısı)	istemli Düşükler (Sayı)							
	Yapmayan		1		2+		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
iyi	25	64.1	11	28.2	3	7.7	39	100.0
Orta	116	77.3	25	16.7	9	6.0	150	100.0
Kötü	10	71.4	1	7.2	3	21.4	14	100.0
Toplam	151	74.4	37	18.2	15	7.4	203	100.0

Tablo:14'te görüldüğü gibi Mudanya'da istemli düşükleri en fazla yapan grup ekonomik durumunun "orta" olduğunu söyleyen gruptur (Yüzde 31.2). Daha sonra yüzde 25.0 ile ekonomik durumunun "kötü" olduğunu söyleyen grup gelmekte, en az istemli düşük yapan grup ise ekonomik durumunun "iyi" olduğunu söyleyen gruptur. Gebe kalan ve ekonomik durumu iyi olan grupta kadın başına düşen istemli düşük sayısı 0.21, orta olanlarda 0.52, kötü olanlarda ise 0.44 tür.

Gemlik'te ise Mudanya'da elde edilen sonuçlara ters sonuçlar elde edilmiştir. Gemlik'te en fazla istemli düşük yapan kadın grubu yüzde 35.9 ile ekonomik durumu "iyi" olan gruptur. Daha sonra yüzde 28.6 ile ekonomik durumu "kötü" olan grup gelmektedir. En az istemli düşük yapan grup ekonomik durumunun "orta" olduğunu söyleyen gruptur (yüzde 22.7). Gebe kalan ve ekonomik durumu iyi olan grupta kadın başına düşen istemli düşük sayısı 0.44, orta olan grupta 0.35, kötü olan grupta 0.50 dir. Ekonomik durum ile istemli düşük yapma arasındaki ilişki istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

{ Chi kare: 2.10, Sd: 2, p>0.05 (Mudanya); Chi kare: 2.91, Sd: 2, p>0.05 (Gemlik)}

3.6 AP Yöntemlerini Öğrenme Yerleri:

Araştırmaya alınan Mudanya'da 203, Gemlik'te 214 kadının hepsinin AP konusunda bilgisi vardı. Bu bilgileri ilk öğrenme yerlerine göre dağılımları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo:16 Araştırmaya Alınan Kadınların AP Yöntemini

Öğrenme Yerine Göre Dağılımı

Öğrenilen Yer	Mudanya		Gemlik	
	S	%	S	%
Radyo-TV	90	44.3	72	33.6
Basılı Yayın	7	3.4	5	2.3
Ebe-Hemşire	33	16.3	75	35.1
Hekim	30	14.8	22	10.3
Anne	4	2.0	2	0.9
Komşu-Arkadaş	35	17.2	32	15.0
Diğer	4	2.0	6	2.8
	203	100.0	214	100.0

Mudanya'da "diğer" yanıtını veren 4 kişiden 2'si okuldan 1'i eşinden, 1'i de oğlundan öğrendiğini söylemiştir. Oğlundan öğrendiğini söyleyen kadın 26 yıllık evli ve 4 yıl önce AP yöntemi kullanmaya başlamış, 7 gebeliği vardır.

Gemlik'te ise "diğer" yanıtını veren 6 kişiden 5'i bu bilgileri okuldan öğrendiklerini, 1 kişi ise eşinden duyduğunu söylemiştir.

Görüldüğü gibi Gemlik'te sağlık personelinin bilgi edin-

me oranı (yüzde 45.4), Mudanya'da elde edilen orandan (yüzde 31.1) fazladır. Aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. (t: 3.0, Sd: 415, p<0.01)

3.7 AP Yöntemi Kullanma Durumu:

Mudanya'da araştırmaya alınan 203 kadından 182 si (yüzde 89.7) bugüne kadar herhangi bir zamanda AP yöntemi kullanırken, 21 kadın (yüzde 10.3) hiç AP yöntemi kullanmamıştır. Gemlik'te ise araştırmaya alınan 214 kadından 194'ü (yüzde 90.7) bugüne kadar geçen sürede AP yöntemi kullandığını, 20 kadın (yüzde 9.3) hiç AP yöntemi kullanmadığını söylemişlerdir. AP yöntemi kullanma açısından her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. (t: 0.34, Sd: 415, p>0.05)

Tablo:17 ve 18'de kadınların yaşa göre AP yöntemi kullanma durumları gösterilmiştir.

Tablo:17 Mudanya'da Yaşamının Herhangi Bir Evresinde Yöntem

Kullanan ve Kullanmayan Kadınların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Yöntem Kullanmış Olanlar		Yöntem Kullanmamış Olanlar		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
15-19	3	75.0	1	25.0	4	100.0
20-24	26	76.5	8	23.5	34	100.0
25-29	43	93.5	3	6.5	46	100.0
30-34	53	96.4	2	3.6	55	100.0
35-39	27	90.0	3	10.0	30	100.0
40-44	30	88.2	4	11.8	34	100.0
Toplam	182	89.7	21	10.3	203	100.0

Yöntem kullanmayan kadınların yüzde 90.5'i çocuk istedikleri için kullanmadıklarını söylemişlerdir. Çocuk sahibi olmak isteyen bu kadınların yüzde 63.1'i 30 yaşın altındadır. Mudanya grubunda bir kadın kocası istemediği için, diğeri de tedavi sonucu gebe kaldığı için bugüne kadar hiç korunmamışlardır. Yaş ile AP yöntemi kullanma durumu arasındaki ilişki istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Chi kare: 10.48, Sd: 2, p<0.01).

Tablo:18 Gemlik'te Yaşamının Herhangi Bir Evresinde Yöntem Kullanan ve Kullanmayan Kadınların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Yöntem Kullanma Durumu					
	Yöntem Kullanmış Olanlar		Yöntem Kullanmamış Olanlar		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
15-19	1	25.0	3	75.0	4	100.0
20-24	24	82.8	5	17.2	29	100.0
25-29	49	90.7	5	9.3	54	100.0
30-34	56	96.6	2	3.4	58	100.0
35-39	41	91.1	4	8.9	45	100.0
40-44	23	95.8	1	4.2	24	100.0
Toplam	194	90.7	20	9.3	214	100.0

Yöntem kullanmayan kadınların yüzde 90.0'ı çocuk istedikleri için korunmadıklarını belirtmişlerdir. Bu kadınların yüzde 72.2'si 30 yaşın altındadır. Bu oranlar Mudanya'daki oranlara benzerdir. Gemlik grubunda yöntem kullanmamış olan kadınlardan 2'si jinekolojik sorunları olduğunu, tedaviyle gebe kaldıklarını söylemişler, bu nedenle korunmadıklarını belirtmişlerdir. Yaş ile AP yöntemi kullanma durumu arasında-

ki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

(Chi kare: 10.27, Sd: 2, p<0.01)

Mudanya'da araştırmaya alınan kadınların ortalama evlilik süreleri 11.5 ± 7.1, Gemlik'teki kadınların ortalama evlilik süreleri ise 12.2 ± 6.8 dir. iki ortalama arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. (t: 1.03, Sd: 415, p>0.05)

Tablo:19 ve 20'de kadınların evlilik sürelerine göre AP yöntemi kullanma durumları gösterilmiştir.

Tablo:19 Mudanya'da Yaşamının Herhangi Bir Evresinde Yöntem

Kullanan ve Kullanmayan Kadınların Evlilik Süreleri ile Yöntem Kullanma Durumu Arasındaki ilişki

Evlilik Süresi (yıl)	Yöntem Kullanmış Olanlar		Yöntem Kullanmamış Olanlar		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
1>	3	37.5	5	62.5	8	100.0
1-4	26	81.3	6	18.7	32	100.0
5-9	51	96.2	2	3.8	53	100.0
10-14	35	97.2	1	2.8	36	100.0
15-19	39	92.8	3	7.2	42	100.0
20-24	18	85.7	3	14.3	21	100.0
25+	10	90.9	1	9.1	11	100.0
Toplam	182	89.7	21	10.3	203	100.0

Tablodan da anlaşılacağı gibi kadınlar evlendikten hemen sonra çocuk sahibi olmayı amaçlamakta ve 1. yıldan sonra AP yöntemi kullanmaya başlamaktadırlar.

Mudanya'da çocuk sahibi olmak isteyen, yöntem kullanmamış olan kadınlardan yüzde 57.9'u 5 yıldan daha az süredir evli olduklarını söylemişlerdir. Evlilik yıllarına göre AP yöntemi kullanma oranları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. (Chi kare: 17.42, Sd: 2, p<0.01)

Tablo:20 Gemlik'te Yaşamının Herhangi Bir Evresinde Yöntem Kullanan ve Kullanmayan Kadınların Evlilik Süreleri ile Yöntem Kullanma Durumu Arasındaki İlişki

Evlilik Süresi (yıl)	Yöntem Kullanmış Olanlar		Yöntem Kullanmamış Olanlar		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
1>	-	-	3	100.0	3	100.0
1-4	24	75.0	8	25.0	32	100.0
5-9	42	93.3	3	6.7	45	100.0
10-14	50	94.3	3	5.7	53	100.0
15-19	46	97.9	1	2.1	47	100.0
20-24	21	95.5	1	4.5	22	100.0
25+	11	91.7	1	8.3	12	100.0
Toplam	194	90.7	20	9.3	214	100.0

Evlilik süresiyle AP yöntemi kullanma durumları arasındaki ilişki istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. (Chi kare: 24.39, Sd: 2, p<0.01)

Gemlik'te 5 yıldan az süredir evli olan, çocuk sahibi olmak isteyen yöntem kullanmamış olan kadınların oranı yüzde 61.1 dir.

Araştırmaya alınan kadınların ortalama AP yöntemi kullanma süresi Mudanya'da 9.3 ± 5.9 , Gemlik'te 9.6 ± 5.4 yıldır.

iki ilçe ortalaması arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (t: 0.51, Sd: 374, p>0.05). Kadınlar evlendikten ortalama olarak Mudanya'da 2.8 \bar{x} 2.9, Gemlik'te 3.0 \bar{x} 2.9 yıl sonra korunmaya başlamışlardır. Aralarındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir (t: 0.67, Sd: 374 p>0.05)

Tablo:21 ve 22'de kadınların yaşayan çocuk sayılarının AP yöntemi kullanmayla ilişkisi sunulmuştur.

Tablo:21 Mudanya'da Araştırmaya Alınan Kadınların AP Yöntemi Kullanma Durumlarının Yaşayan Çocuk Sayılarına Göre

Dağılımı

Yaşayan Çocuk (Sayı)	AP Yöntemi Kullanma Durumu (Kadın Sayısı)					
	Yöntem Kullanmış Olanlar		Yöntem Kullanmamış Olanlar		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
0	6	31.6	13	68.4	19	100.0
1-2	130	95.6	6	4.4	136	100.0
3-4	42	95.5	2	4.5	44	100.0
5+	4	100.0	-	-	4	100.0
Toplam	182	89.7	21	10.3	203	100.0

Tablo:22 Gemlik'te Araştırmaya Alınan Kadınların AP Yöntemi Kullanma Durumlarının Yaşayan Çocuk Sayılarına Göre Dağılımı

Yaşayan Çocuk (Sayı)	Yöntem Kullanmış Olanlar		Yöntem Kullanmamış Olanlar		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
	-----	-----	-----	-----	-----	-----
0	2	13.3	13	86.7	15	100.0
1-2	117	95.9	5	4.1	122	100.0
3-4	70	97.2	2	2.8	72	100.0
5+	5	100.0	-	-	5	100.0
Toplam	194	90.7	20	9.3	214	100.0

Her iki tablodan da anlaşılacağı gibi yaşayan çocuk sayısı arttıkça AP yöntemi kullanma oranı da artmaktadır.

(Mudanya; Chi kare: 74.27, Sd: 2, $p < 0.01$ ve Gemlik; Chi kare: 114.11, Sd:2, $p < 0.01$)

3.8 Anket Sırasında Kullanılan AP Yöntemleri:

Yaşamının herhangi bir evresinde AP yöntemi kullandığını söyleyen Mudanya'da 182 kadından 15'i, Gemlik'te 194 kadından 11'i gebelik, lohusalık ve menapoz v.b. nedenler den dolayı halen AP yöntemi kullanmamaktadırlar.

Mudanya'da geri kalan 167 kadının 68'i (yüzde 40.8) modern (RiA, OK, Kondom, Sterilizasyon),99'u (yüzde 59.2) geleneksel (Geri çekme, Vajinal ovul, Vajinal lavaj, Takvim yöntemi) yöntemle korunmaktadırlar. Gemlik'te ise halen AP yöntemi kullanan 183 kadının 93'ü (yüzde 50.8) modern, 90'ı (yüzde 49.2) geleneksel yöntem kullanmaktadırlar. Araların-

daki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (t:1.89, Sd: 348, p>0.05). Kullanılan AP yöntemlerinin sıklığı aşağıda gösterilmiştir.

Tablo:23 Araştırmaya Alınan Kadınların Kullandıkları

Kullanılan Yöntem	Mudanya		Gemlik	
	S	%	S	%
RiA	30	18.0	43	23.5
Oral Kontraseptif	23	13.8	11	6.0
Kondom	14	8.4	32	17.5
Sterilizasyon	1	0.6	7	3.8
Geri Çekme	82	49.0	79	43.2
Diğer Yöntemler	17	10.2	11	6.0
Toplam	167	100.0	183	100.0

Daha önce korunduğunu belirten Mudanya'da 15 kadından 3'ü gebe, biri lohusalık döneminde. Üç kadın çocuk istediği; biri kocası uzakta olduğu; ikisi sağlıklarını bozduğu; beşi de menapoz döneminde ya da operasyon geçirdikleri, korunma gereksinimleri olmadığı için korunmadıklarını belirtmişlerdir.

Gemlik'te ise daha önce korunduğunu belirten 11 kadından dördü gebe olduğu; biri çocuk istediği; biri kocası uzakta olduğu; biri sağlığını bozduğu; dördü menapoz döneminde oldukları ya da operasyon geçirdikleri için korunmadıklarını söylemişlerdir.

Tablo:24 ve 25'te Mudanya ve Gemlik'te anket sırasında AP yöntemi kullanan kadınların yaşa göre dağılımları gösterilmiştir.

Tablo:24 Mudanya'da Anket Sırasında AP Yöntemi Kullanan

Kadınların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Modern		Geleneksel		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
15-19	2	66.7	1	33.3	3	100.0
20-24	12	50.0	12	50.0	24	100.0
25-29	18	46.2	21	53.8	39	100.0
30-34	19	37.3	32	62.7	51	100.0
35-39	10	40.0	15	60.0	25	100.0
40-44	7	28.0	18	72.0	25	100.0
Toplam	68	40.7	99	59.3	167	100.0

Tablo:25 Gemlik'te Anket Sırasında AP Yöntemi Kullanan

Kadınların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Modern		Geleneksel		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
15-19	-	-	1	100.0	1	100.0
20-24	12	57.1	9	42.9	21	100.0
25-29	26	54.2	22	45.8	48	100.0
30-34	29	54.7	24	45.3	53	100.0
35-39	22	56.4	17	43.6	39	100.0
40-44	4	19.0	17	81.0	21	100.0
Toplam	93	50.8	90	49.2	183	100.0

Tablo:24 incelendiğinde Mudanya'daki kadınların yaşları ilerledikçe geleneksel yöntemleri daha ağırlıklı olarak kullandıkları ortaya çıkmaktadır. Gemlik'te ise modern yöntem

kullanma oranları 15-19 ve 40-44 yaş grubu dışında tüm yaş gruplarında geleneksel yöntem kullanma oranlarından daha fazladır ve yaklaşık olarak her yaş grubunda aynı orandadırlar. Bu ilişki her iki ilçede de istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. (Mudanya; Chi kare: 2.33, Sd: 2, $p>0.05$; Gemlik; Chi kare: 2.00, Sd: 2, $p>0.05$)

Tablo:26 ve 27'de Mudanya ve Gemlik bölgesinde halen bir AP yöntemi kullanan ve kullanmayan kadınların gebelik sayıları ile olan ilişkisi sunulmuştur.

Tablo:26 Mudanya'da Araştırmaya Alınan Kadınların Anket

Sırasında AP Yöntemi Kullanma Durumu ile Gebelik Sayıları Arasındaki ilişki

Gebelik Sayısı	AP Yöntemi Kullanma Durumu (Kadın Sayısı)							
	Kullanıyor				Kullanmıyor		Toplam	
	Modern S	%	Geleneksel S	%	S	%	S	%
0	3	27.3	-	-	8	72.7	11	100.0
1-2	30	35.7	39	46.4	15	17.9	84	100.0
3-4	24	30.4	45	57.0	10	12.6	79	100.0
5-6	6	35.3	9	52.9	2	11.8	17	100.0
7+	5	41.7	6	50.0	1	8.3	12	100.0
Toplam	68	33.8	99	51.6	36	14.6	203	100.0

Tablo:27 Gemlik'te Araştırmaya Alınan Kadınların Anket

Sırasında AP Yöntemi Kullanma Durumu ile Gebelik

Sayıları Arasındaki ilişki

Gebelik Sayısı	AP Yöntemi Kullanma Durumu (Kadın Sayısı)							
	Kullanıyor				Kullanmıyor		Toplam	
	Modern S	%	Geleneksel S	%	S	%	S	%
0	-	-	-	-	11	100.0	11	100.0
1-2	38	45.2	34	40.5	12	14.3	84	100.0
3-4	38	51.3	34	46.0	2	2.7	74	100.0
5-6	14	42.4	15	45.5	4	12.2	33	100.0
7+	3	25.0	7	58.3	2	16.7	12	100.0
Toplam	93	43.5	90	42.1	31	14.5	214	100.0

Mudanya'da modern yöntem kullanan 68 kadın toplam 201 kez gebe kalmıştır. Bu kadınların yaşayan çocukları toplam 131 tanedir. Ortalama gebelik sayıları 3.0 ± 1.9 , ortalama yaşayan çocuk sayıları 1.9 ± 0.9 dir. Geleneksel yöntem kullanan 99 kadın ise toplam 299 kez gebe kalmıştır, ortalama gebelik sayıları 3.0 ± 1.6 dir. Bu kadınların toplam 204 yaşayan çocuğu vardır. Ortalama yaşayan çocuk sayıları ise 2.1 ± 0.7 dir. Ortalama yaşayan çocuk sayıları istatistiksel olarak farklı bulunmamıştır. (t: 1.54, Sd: 165, p>0.05)

Gemlik'te ise modern yöntem kullanan 93 kadının toplam 294 gebeliği, 208 yaşayan çocuğu vardır. Ortalama gebelik sayıları 3.2 ± 1.8 , yaşayan çocuk sayıları 2.2 ± 0.8 dir. Geleneksel yöntem kullanan 90 kadının ise toplam 308 gebeliği olmuş, 226 tane halen yaşayan çocukları bulunmaktadır. Bu grubun ortalama gebelik sayıları 3.4 ± 2.0 , yaşayan çocuk sayı-

ları 2.5 ± 1.1 dir. Gemlik'te ortalama gebelik sayıları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değilken (t: 0.71, Sd: 181, p>0.05), ortalama yaşayan çocuk sayısı açısından anlamlı bulunmuştur (t: 2.13, Sd: 181, p<0.05). Mudanya ve Gemlik'teki bulgular karşılaştırıldığında ise modern ve geleneksel yöntem kullanan kadınlarda ortalama gebelik sayıları arasındaki farklar istatistiksel açıdan anlamlı bulunmazken (t: 0.34, Sd: 159, p>0.05 ve t: 1.51, Sd: 187, p>0.05), ortalama yaşayan çocuk sayıları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (t: 2.17, Sd: 159, p<0.05 ve t: 2.98, Sd: 187, p<0.01)

Tablo:28 ve 29'da Mudanya ve Gemlik'te anket sırasında AP yöntemi kullanan kadınların kullandıkları AP yöntemlerinin öğrenim durumlarıyla olan ilişkisi gösterilmiştir.

Tablo:28 Mudanya'da Anket Sırasında AP Yöntemi Kullanan

Kadınların Kullandıkları Yöntemle Öğrenim Durumları
Arasındaki ilişki

Öğrenim Durumu	Modern		Geleneksel		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
OYD	2	28.6	5	71.4	7	100.0
OY+ilkokul	45	37.5	75	62.5	120	100.0
Orta+ Yüksek	21	52.5	19	47.5	40	100.0
Toplam	68	40.7	99	59.3	167	100.0

Tablo:29 Gemlik'te Anket Sırasında AP Yöntemi Kullanan

Kadınların Kullandıkları Yöntemle Öğrenim Durumları

Arasındaki ilişki

Öğrenim Durumu	Modern		Geleneksel		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
OYD	4	33.3	8	66.7	12	100.0
OY+ilkokul	67	48.9	70	51.1	137	100.0
Orta+	22	64.7	12	35.3	34	100.0
Yüksek						
Toplam	93	50.8	90	49.2	183	100.0

Her iki tabloda da öğrenim düzeyi yükseldikçe modern yöntem kullanan kadın oranının arttığı, orta ve yüksek öğrenim görenler arasında modern yöntem kullananların geleneksel yöntem kullananlara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak öğrenim durumu ile AP yöntem seçimi arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mudanya; Chi kare: 3.24 Sd: 2, $p>0.05$ ve Gemlik; Chi kare: 4.29, Sd: 2, $p>0.05$).

Tablo:30 ve 31'de Mudanya ve Gemlik'te araştırma sırasında AP yöntemi kullanan kadınların kullandıkları yöntemin ekonomik durumlarıyla olan ilişkisi sunulmuştur.

Tablo:30 Mudanya'da Araştırma Sırasında AP Yöntemi Kullanan Kadınların Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı

Ekonomik Durum	Kullanılan Yöntem (Kadın Sayısı)					
	Modern		Geleneksel		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
iyi	5	29.4	12	70.6	17	100.0
Orta	56	41.2	80	58.8	136	100.0
Kötü	7	50.0	7	50.0	14	100.0
Toplam	68	40.7	99	59.3	167	100.0

Tablo:31 Gemlik'te Araştırma Sırasında AP Yöntemi Kullanan Kadınların Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı

Ekonomik Durum	Kullanılan Yöntem (Kadın Sayısı)					
	Modern		Geleneksel		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
iyi	19	57.6	14	42.4	33	100.0
Orta	68	48.9	71	51.1	139	100.0
Kötü	6	54.5	5	45.5	11	100.0
Toplam	93	50.8	90	49.2	183	100.0

Her iki tablodan da anlaşılacağı gibi kadınların ekonomik durumlarıyla AP yöntemi seçimi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. (Mudanya; Chi kare: 1.41, Sd: 2, $p>0.05$ ve Gemlik; Chi kare: 0.86, Sd: 2, $p>0.05$).

3.9 AP Yöntemi Kullanma Süresi:

Mudanya'da araştırmaya alınan ve halen bir AP yöntemi kullanan kadınlar bu yöntemleri ortalama olarak 6.6 ± 5.3 yıl süreyle kullanırken, Gemlik'teki kadınların ortalama kullanma süreleri 6.7 ± 5.0 yıldır. Aralarındaki fark istatistiksel o-

olarak anlamlı değildir. (t: 0.18, Sd: 348, p>0.05)

Tablo:32 ve 33'te anket sırasında AP yöntemi kullanan kadınların kullandıkları yöntemlere göre kullanım sürelerinin dağılımı gösterilmiştir.

Tablo:32 Mudanya'da Halen Kullanılan AP Yöntemine Göre

Kullanım Sürelerinin Dağılımı

AP Yöntemi Kullanma Süresi (Yıl)	Kullanılan Yöntem (Kadın Sayısı)						Toplam
	RiA	OK	Kondom	Ster.	Geriçekme	Diğer	
<1	-	1	-	-	1	-	2
1-4	17	17	7	1	35	2	79
5-8	6	2	3	-	21	3	35
9-12	5	1	2	-	13	4	25
13-16	2	1	2	-	7	2	14
17-20	-	1	-	-	4	3	8
21+	-	-	-	-	1	3	4
Toplam	30	23	14	1	82	17	167

"Diğer" yöntemler grubunda 7 kadın vajinal ovul ile, 1 kadın aspirin ile, 1 kadın takvim yöntemiyle, 8 kadın da vajinal lavaj ile korunmaktadırlar.

Mudanya'da kadınlar ortalama olarak RiA'yı 5.1 yıl, oral kontraseptifi 4.3 , kondomu 6.3, geriçekme yöntemini 6.6, diğer yöntemleri 13.1 yıl süreyle kullanmaktadırlar. Sterilizasyon yöntemini 1 kadın 4 yıldır uygulamaktadır.

Tüm yöntemler gözönüne alındığında ortalama kullanma süresi modern yöntemlerde 5.0 ± 3.7 , geleneksel yöntemlerde 7.7 ± 6.4 tür. Her iki süre arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. (t: 3.44, Sd: 155, p<0.01)

Tablo:33 Gemlik'te Halen Kullanılan AP Yöntemine Göre

Kullanım Sürelerinin Dağılımı

AP Yöntemi Kullanma Süresi (Yıl)	Kullanılan Yöntem (Kadın Sayısı)						Toplam
	RiA	OK	Kondom	Ster.	Gerçekme	Diğer	
<1	-	1	-	1	1	-	3
1-4	31	5	18	2	27	3	86
5-8	6	5	7	3	13	3	37
9-12	5	-	4	-	16	3	28
13-16	1	-	1	1	6	1	10
17-20	-	-	2	-	9	1	12
21+	-	-	-	-	7	-	7
Toplam	43	11	32	7	79	11	183

"Diğer" yöntemler grubunda 4 kadın vajinal ovul ile, 2 kadın takvim yöntemiyle, 5 kadın ise vajinal lavaj ile korunmaktadırlar.

Gemlik'teki kadınların en uzun süre kullandıkları yöntem gerçekme ve diğer yöntemlerdir. Bu yöntemleri sırasıyla ortalama olarak 8.9 ve 8.4 yıldır kullanmaktadırlar. RiA'yı ortalama kullanma süreleri 4.1, oral kontraseptifleri 4.2 , kondomu 5.4, sterilizasyonu 5.0 yıldır.

Genel olarak modern yöntemleri kullanma süresi ortalama 4.7 ± 4.0 , geleneksel yöntemleri kullanma süresi 8.8 ± 6.7 yıldır. Her iki ortalama arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. (t: 5.0, Sd: 181, $p < 0.01$)

Mudanya ve Gemlik'teki bulguları karşılaştırdığımızda ise modern ve geleneksel yöntem kullanma süreleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. (Modern; t: 0.49, Sd: 159,

p>0.05 ve Geleneksel; t: 1.15, Sd: 187, p>0.05)

AP yöntemi kullanan kadınlar arasında Mudanya'da 103 kadın (yüzde 56.6), Gemlik'te 102 kadın (yüzde 52.6) hiç yöntem değiştirmemiş, AP yöntemi kullanmaya başladıklarından bu yana hep aynı yöntemi kullanmışlardır. Yöntem değiştirme oranlarında Mudanya ve Gemlik'teki gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur. (t: 0.79, Sd: 374, p>0.05)

3.10 Gelecekte AP Yöntemi Kullanma isteği:

Araştırmaya alınan tüm kadınlara gelecekte herhangi bir AP yöntemi kullanmak ya da halen kullandıkları yöntemi değiştirmek isteyip istemedikleri soruldu. Mudanya'da 175 kadın (yüzde 86.2), Gemlik'te 191 kadın (yüzde 89.3) gelecekte bir AP yöntemi uygulayacaklarını söylemişlerdir. Mudanya'da 17 kadın (yüzde 8.4) kullanmayacaklarını, 11 kadın (yüzde 5.4) kullanmak istediklerini ancak hangi yöntemi seçeceklerini bilemediklerini belirtmişlerdir. Gemlik'te bu sayılar sırasıyla 11 (yüzde 5.1) ve 12 (yüzde 5.6) dir.

Tablo:34 ve 35'te Mudanya ve Gemlik'te araştırmaya alınan kadınların gelecekte AP yöntemi kullanma isteklerinin halen AP yöntemlerine karşı olan tutumlarının karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo:34 Mudanya'da Araştırmaya Alınan Kadınların Gelecekteki AP Yöntemi Kullanma isteği ile Anket Sırasındaki AP Yöntemlerine Karşı Olan Tutumları

Anket Sırasında Yöntem Kullanma Durumu	Gelecekte AP Yöntemi Kullanma isteği (Kadın Sayısı)									
	Kullanacak				Fikri Yok		Kullanmayacak		Toplam	
	Modern	Geleneksel	S	%	S	%	S	%	S	%
Modern	64	94.1	-	-	4	5.9	-	-	68	100.0
Geleneksel	35	35.4	61	61.6	2	2.0	1	1.0	99	100.0
Kullanmıyor	8	53.3	-	-	-	-	7	46.7	15	100.0
Hiç Kullanmamış	7	33.3	-	-	5	23.8	9	42.9	21	100.0
Toplam	114	56.2	61	30.0	11	5.4	17	8.4	203	100.0

Gelecekte en çok yöntem değiştirmek isteyen kadın grubu anket sırasında geriçekme yöntemini kullanmaktadır. 32 kadının oluşturduğu bu grup RiA yöntemini seçmek istemektedirler.

Tablo:35 Gemlik'te Araştırmaya Alınan Kadınların Gelecekteki AP Yöntemi Kullanma isteği ile Anket Sırasındaki AP Yöntemlerine Karşı Olan Tutumları

Anket Sırasında Yöntem Kullanma Durumu	Gelecekte AP Yöntemi Kullanma isteği (Kadın Sayısı)									
	Kullanacak				Fikri Yok		Kullanmayacak		Toplam	
	Modern	Geleneksel	S	%	S	%	S	%	S	%
Modern	86	92.5	1	1.1	6	6.4	-	-	93	100.0
Geleneksel	29	32.2	59	65.6	2	2.2	-	-	90	100.0
Kullanmıyor	6	54.5	-	-	-	-	5	45.5	11	100.0
Hiç Kullanmamış	9	45.0	1	5.0	4	20.0	6	30.0	20	100.0
Toplam	130	60.8	61	28.5	12	5.6	11	5.1	214	100.0

Gemlik'te anket sırasında geriçekme yöntemini kullanan 24 kadın (yüzde 26.7) gelecekte RiA yöntemini seçeceklerini belirtirken, yöntem değiştirmek isteyen en büyük grubu oluşturmaktadırlar.

Her iki grup karşılaştırıldığında; toplam olarak gelecekte Mudanya'da modern yöntem kullanacak kadın sayısı 114 (yüzde 56.2) iken, Gemlik'te 130 (yüzde 60.8) dur. Aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. (t: 0.95, Sd: 415, p>0.05)

Araştırmaya alınan kadınların gelecekte seçmek istedikleri yöntemler aşağıda belirtilmiştir.

Tablo:36 Gelecekte AP Yöntemi Kullanmak isteyen Kadınların Seçmek istedikleri Yöntemlere Göre Dağılımı

Kullanılacak Yöntemler	Mudanya		Gemlik	
	S	%	S	%
RiA	83	44.6	91	44.8
Oral Kontraseptif	17	9.1	4	2.0
Kondom	10	5.4	22	10.9
Sterilizasyon	4	2.2	13	6.4
Geriçekme	46	24.7	51	25.1
Diğer Yöntemler	15	8.1	10	4.9
Fikri Yok	11	5.9	12	5.9
Toplam	186	100.0	203	100.0

Tablodan da anlaşılacağı gibi her iki grupta da en çok tercih edilecek olan yöntem RiA'dır. Geleneksel yöntemlerden biri olan geri çekme yöntemi 2. sırayı korumaktadır.

Tablo:37 ve 38'de araştırmaya alınan kadınların yaşları-

na göre gelecekte AP yöntemi kullanma durumlarının dağılımı gösterilmektedir.

Tablo:37 Mudanya'da Araştırmaya Alınan Kadınların Gelecekte

AP Yöntemi Kullanma Durumlarının Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Gelecekte AP Yöntemi Kullanma Durumu (Kadın Sayısı)								Toplam	
	Kullanacak Modern		Geleneksel		Fikri Yok		Kullanmayacak		S	%
	S	%	S	%	S	%	S	%		
15-19	2	50.0	-	-	2	50.0	-	-	4	100.0
20-24	27	79.4	4	11.8	3	8.8	-	-	34	100.0
25-29	40	87.0	4	8.6	1	2.2	1	2.2	46	100.0
30-34	28	50.9	23	41.9	2	3.6	2	3.6	55	100.0
35-39	11	36.7	13	43.3	2	6.7	4	13.3	30	100.0
40-44	6	17.7	17	50.0	1	2.9	10	29.4	34	100.0
Toplam	114	56.2	61	30.0	11	5.4	17	8.4	203	100.0

Tablo:38 Gemlik'te Araştırmaya Alınan Kadınların Gelecekte

AP Yöntemi Kullanma Durumlarının Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Gelecekte AP Yöntemi Kullanma Durumu (Kadın Sayısı)								Toplam	
	Kullanacak Modern		Geleneksel		Fikri Yok		Kullanmayacak		S	%
	S	%	S	%	S	%	S	%		
15-19	3	75.0	1	25.0	-	-	-	-	4	100.0
20-24	18	62.1	5	17.2	5	17.2	1	3.5	29	100.0
25-29	41	75.9	9	16.7	3	5.6	1	1.8	54	100.0
30-34	41	70.7	14	24.1	3	5.2	-	-	58	100.0
35-39	22	48.9	16	35.6	1	2.2	6	13.3	45	100.0
40-44	5	20.8	16	66.7	-	-	3	12.5	24	100.0
Toplam	130	60.8	61	28.5	12	5.6	11	5.1	214	100.0

Görüldüğü gibi her iki grupta da yaş ilerledikçe modern yöntem kullanma isteği azalmakta, geleneksel yöntem kullanma isteği artmaktadır. Bu fark istatistiksel açıdan da anlamlı bulunmuştur. (Mudanya; Chi kare: 26.62, Sd: 2, p<0.01 ve Gemlik; Chi kare: 19.53, Sd: 2, p<0.01)

Mudanya'da AP yöntemi kullanmayacak olan kadınların 7'si (yüzde 41.2) çocuk sahibi olmak istediklerinden, 8'i (yüzde 47.0) operasyon geçirdikleri ya da jinekolojik sorunları olduğu için, 2'si (yüzde 11.8) sağlıklarını bozduğu için yöntem kullanmayacaklarını belirtirken, Gemlik'te 5 kadın (yüzde 45.5) çocuk sahibi olmak istediği, 6 kadın (yüzde 54.5) operasyon geçirdiği için korunmayacaklarını söylemişlerdir.

Tablo:39 ve 40'da gelecekte AP yöntemi kullanmak isteyen kadınların öğrenim durumlarıyla seçmek istedikleri yöntemlerin karşılaştırılması sunulmuştur.

Tablo:39 Mudanya'da Gelecekte AP Yöntemi Kullanacak Olan

Kadınların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Gelecekte AP Yöntemi Kullanma Durumu (Kadın Sayısı)							
	Modern		Geleneksel		Fikri Yok		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
OYD	3	37.5	5	62.5	-	-	8	100.0
OY+ilkokul	78	58.2	47	35.1	9	6.7	134	100.0
Orta+Yüksek	33	75.0	9	20.5	2	4.5	44	100.0
Toplam	114	61.3	61	32.8	11	5.9	186	100.0

Tablo:40 Gemlik'te Gelecekte AP Yöntemi Kullanacak Olan

Kadınların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Gelecekte AP Yöntemi Kullanma Durumu (Kadın Sayısı)							
	Modern		Geleneksel		Fikri Yok		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
OYD	7	58.3	5	41.7	-	-	12	100.0
OY+ilkokul	91	60.7	51	34.0	8	5.3	150	100.0
Orta+								
Yüksek	32	78.0	5	12.2	4	9.8	41	100.0
Toplam	130	64.1	61	30.0	12	5.9	203	100.0

Her iki tablodan da anlaşılacağı gibi kadınlar modern yöntemleri öğrenim düzeyleri arttıkça daha fazla oranda seçmek istemektedirler. Bu da istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. (Mudanya; Chi kare: 6.44, Sd: 2, $p < 0.05$ ve Gemlik; Chi kare: 7.33, Sd: 2, $p < 0.05$).

Mudanya ve Gemlik'te elde edilen sonuçlar karşılaştırıldığında Gemlik'teki kadınların öğrenim durumlarına göre daha fazla modern yöntem kullanma isteğinde olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir. (Chi kare: 1.57, Sd: 2, $p > 0.05$)

Araştırmada kadınlara ait bulgular aşağıda özet olarak sunulmuştur.

	Mudanya -----	Gemlik -----
Tüm kadınlar	203	214
Ortalama yaş	31.3 \bar{f} 6.9	31.3 \bar{f} 6.3
Ortalama evlilik süreleri	11.5 \bar{f} 7.1	12.2 \bar{f} 6.8
Gebe kalanlar	192	203
Tüm gebelikler	569	655
Ortalama gebelik sayıları		
Tüm kadınlarda	2.8 \bar{f} 1.2	3.1 \bar{f} 1.5
Gebe kalanlarda	3.0 \bar{f} 1.2	3.2 \bar{f} 1.6
Canlı doğumlar	419	507
Ortalama canlı doğum sayıları		
Tüm kadınlarda	2.1 \bar{f} 0.5	2.4 \bar{f} 0.7
Gebe kalanlarda	2.2 \bar{f} 0.5	2.5 \bar{f} 0.7
Gebelik başına canlı doğum sayısı	0.74	0.77
Ölü doğumlar	5	10
Görülme oranı	0.009	0.015
Gebe kalan kadın başına ölü doğum	0.026	0.049
Yaşayan çocuklar	377	467
Ortalama yaşayan çocuk sayıları		
Tüm kadınlarda	1.9 \bar{f} 0.5	2.2 \bar{f} 0.7
Gebe kalanlarda	2.0 \bar{f} 0.5	2.3 \bar{f} 0.8
Gebelik başına yaşayan çocuk sayısı	0.66	0.71
Kendiliğinden düşük	47 kez	54 kez
Ortalama kendiliğinden düşük		
Düşük yapan kadın başına	1.2 \bar{f} 0.8	1.5 \bar{f} 0.9

	Mudanya	Gemlik
Tüm kadınlarda	0.23 \bar{f} 0.38	0.25 \bar{f} 0.37
Gebe kalanlarda	0.24 \bar{f} 0.39	0.27 \bar{f} 0.38
Gebelik başına	0.08	0.08
Canlı doğum başına	0.11	0.11
Yaşayan çocuk başına	0.12	0.12
isteyerek düşük	92 kez	79 kez
Ortalama isteyerek düşük		
Düşük yapan kadın başına	1.6 \bar{f} 0.7	1.5 \bar{f} 0.7
Tüm kadınlarda	0.45 \bar{f} 0.38	0.37 \bar{f} 0.37
Gebe kalanlarda	0.48 \bar{f} 0.39	0.39 \bar{f} 0.38
Gebelik başına	0.16	0.12
Canlı doğum başına	0.22	0.16
Yaşayan çocuk başına	0.24	0.17
Araştırma sırasında modern yöntem kullananlar		
Sayı	68	93
Toplam gebelik	201	290
Ortalama gebelik sayıları	3.0 \bar{f} 1.9	3.1 \bar{f} 1.8
Toplam yaşayan çocuk	131	208
Ortalama yaşayan çocuk sayısı	1.9 \bar{f} 0.9	2.2 \bar{f} 0.8
Araştırma sırasında geleneksel yöntem kullananlar		
Sayı	99	90
Toplam gebelik	299	308
Ortalama gebelik sayıları	3.0 \bar{f} 1.6	3.4 \bar{f} 2.0
Toplam yaşayan çocuk	204	226
Ortalama yaşayan çocuk sayısı	2.1 \bar{f} 0.7	2.5 \bar{f} 1.1

IV- TARTIŞMA

4.1 Kadınların Özellikleri

Araştırmaya alınan kadınların yaş ortalaması Mudanya'da 31.3 ± 6.9 , Gemlik'te 31.3 ± 6.3 tür (Tablo:1; Sayfa: 16). Yine Gemlik'te 1988'de yapılan bir araştırmada kadınların yaş ortalaması 30.8 ± 6.3 olarak bulunmuştur(26).Araştırmamızdaki kadınlar daha yaşlı olmalarına rağmen aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.(t: 1.05, Sd: 00, $p>0.05$)

Araştırmaya alınan kadınların ortalama evlilik süreleri Mudanya'da 11.5 ± 7.1 , Gemlik'te ise 12.2 ± 6.8 dir. Aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Sayfa: 16, t: 1.03, Sd: 415, $p>0.05$). Buna göre araştırmaya alınan kadınların ilk evlilik yaşları ortalama olarak Mudanya'da 19.8, Gemlik'te 19.1 dir. Türkiye'de ortalama ilk evlilik yaşı 18.2 dir(9). Dirican ve Aytekin'in 1981-83 yıllarında Gemlik'te yaptıkları araştırmada ilk evlilik yaşı 18.5 ± 2.76 olarak bulunmuştur (25). Taflan Merkez Sağlık Ocağı bölgesinde ilk evlenme yaşı 17.89 ± 0.41 dir (28). Araştırmamıza alınan kadınların daha geç yaşta evlendikleri ortaya çıkmaktadır. Ülkelere göre de ilk evlilik yaşı çeşitli farklılıklar göstermektedir.Mali'de 15.6 (29), indonezya'da 17.6 (30) olup araştırmamızdaki ortalamadan düşüktür. Brundi'de 19.5 (31), Trinidad & Tobago'da 19.7 (32), Mısır'da 19.0 (33), Meksika'da 19.4 (34), Tayland'da 20.7 (35), Ekvator'da 20.2 (36), Japonya'da 25.0, İngiltere'de 23.0, A.B.D.de 22.0 dir (6). İsveç, Finlandiya, Almanya, A.B.D., Japonya gibi ülkelerde 20 yaşın altındaki evli kadın yüzdesi ancak yüzde 0-9 arasında değiş-

mektedir (37).

Daha geç yaşlarda yapılan evlilikler doğurganlık süresini ve buna bağlı olarak gebelik olasılığını azaltır ve kuşaklar arasında daha uzun aralıklar oluşturur, buna bağlı olarak da nüfus artış hızı azalır.

Tablo:2'de (Sayfa: 17) kadınların öğrenim durumlarına göre dağılımı verilmiştir. Mudanya'da okuryazar olmayan kadın sayısı 9 (yüzde 4.4), Gemlik'te 14 (yüzde 6.5) tür. Okuryazar olan Mudanya'da 12 (yüzde 5.9), Gemlik'te 14 kadın (yüzde 6.5) bulunmaktadır. Her iki grupta da çoğunluğu oluşturan ilkokul mezunu kadınların sayısı Mudanya'da 136 (yüzde 67.0), Gemlik'te 143 (yüzde 66.8) tür. Ortaokul ve lise mezunu olan Mudanya'da 39 (yüzde 19.2), Gemlik'te 36 kadın (yüzde 16.8) bulunmaktadır. Tüm kadınların Mudanya'da yüzde 3.5'i (7 kadın), Gemlik'te yüzde 3.3'ü (7 kadın) yüksek öğrenim görmüşlerdir. Türkiye'de 1985 verilerine göre aynı yaş grubundaki kadınlar için oranlar sırasıyla yüzde 30.3, yüzde 8.4, yüzde 50.0, yüzde 9.5, yüzde 1.8 dir (2). Araştırmamızda elde edilen sonuçlara göre çalışmaya alınan kadınlarımız Türkiye geneline göre daha fazla eğitim görmüşlerdir.

Çalışmaya alınan kadınların ekonomik durumları sorulduğunda Mudanya'da 21 kadın (yüzde 10.3), Gemlik'te 42 (yüzde 19.7) kadın "iyi" yanıtını verdi. Mudanya'da 165 (yüzde 81.3) Gemlik'te 158 (yüzde 73.8) ekonomik durumunu "orta" olarak nitelerken, Mudanya'da 17 (yüzde 8.4), Gemlik'te 14 (yüzde 6.5) kadın ekonomik durumlarının "kötü" olduğunu söyledi. Her iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulun-

muştur (Chi kare: 7.16, Sd: 2, p<0.05).(Tablo:3, Sayfa: 18)
1988'de Okan tarafından yapılan araştırmada kadınların verdikleri yanıt yüzdeleri sırasıyla "iyi" yüzde 27.2, "orta" yüzde 67.2, "kötü" yüzde 6.1 dir(27).Her ne kadar ekonomik durumlar göreceli olarak ve kadınların söylediklerine göre değerlendiriliyorsa da kadınların araştırmamızda verdikleri yanıtlar daha önce Gemlik'te verilen yanıtlardan farklıdır. Ekonomik durumlarının "iyi" olduğunu söyleyen kadınlarda azalma gözlenirken, "orta" ve "kötü" olduğunu söyleyen kadınlarda artış gözlenmektedir. Bu da ülkemiz ekonomisinin ya da ailelerin alım gücünün giderek kötüleştiğinin göstergesi olabilir.

4.2 Gebelikler:

Ankete katılan Mudanya'da 203 kadından 192'si, Gemlik'te 214 kadından 203'ü daha önce en az bir kez gebe kalmıştır. Ortalama gebelik sayıları Mudanya'da 3.0 ± 1.2 , Gemlik'te 3.2 ± 1.6 dir. İki ortalama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (t:1.41, Sd: 393, p>0.05, Sayfa: 19). Dirican ve AYTEKİN Gemlik'te kentsel bölgede bu değeri 3.9 olarak bulmuşlardır(4). 1981'de ÖZGÜR'ÜN Sivas-Yıldızeli'nde yaptığı araştırmada 4.86 ± 0.18 (38), İstanbul-Çobançeşme'de 1985'te KUTLUAY ve arkadaşlarının araştırmasında 4.7 (39), Kayseri'de 1989'da 3.89 (40) olarak bulunmuştur. Türkiye genelinde ise kadın başına düşen ortalama gebelik sayısı 4.05, kentsel bölgede 3.79, kırsal bölgede 4.38 dir(9). Bu değerler araştırmamızda elde edilen değerlerden yüksektir. AKINCI ve arkadaşları 1985'te Silivri'de 3.3 ± 2.16 (41), Hayran ve arkadaşları 1986'da İzmit'te 3.36 (42), Okan Gemlik'te 1988'de

3.2 \bar{F} 2.0 olarak bulmuşlardır(27). Bu sonuçlar araştırmamızda elde edilen sonuçlara benzerdir. Bu sonuçlara göre Mudanya ve Gemlik'te araştırmaya alınan kadınların diğer bölgelerdeki kadınlara göre daha az gebe kaldıkları görülmektedir.

Gebelik sayısını kadınların öğrenim durumlarının ve ailelerin ekonomik durumlarının etkilediği düşünülmüştür. Tablo:4 ve 5'te Mudanya ve Gemlik'teki kadınların gebelik sayılarının öğrenim durumlarıyla ilişkisi sunulmuştur. Öğrenim durumu ile gebelik sayısı arasındaki bağıntı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuş ve öğrenim düzeyi arttıkça gebelik sayısında azalma olduğu saptanmıştır (Mudanya; Chi kare: 11.72, Sd: 3, $p < 0.01$ ve Gemlik; Chi kare: 15.95, Sd: 3, $p < 0.01$, Sayfa: 19). Türkiye genelinde yapılan araştırmalarda da öğrenim durumu arttıkça gebelik sayılarında azalma olduğu görülmüştür (9). Okan da çalışmasında gebelik sayısı ile öğrenim düzeyi arasında ters bir ilişki bulmuştur (27).

Gebelik sayıları ile ekonomik durum arasında ilişki araştırılmış (Tablo:6 ve 7; Sayfa: 20-21), Mudanya'da anlamlı bir ilişki bulunmazken (Chi kare: 0.48, Sd:2, $p > 0.05$), Gemlik'te istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (Chi kare: 6.97, Sd: 2, $p < 0.05$). Bu fark, ekonomik durumlarını iyi ve orta olarak belirten kadınların gebelik sayılarının daha az olmasından doğmaktadır. Okan da araştırmasında gebelik sayısı ile ekonomik durum arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur(27).

4.3 Doğumlar:

Araştırmaya alınan kadınlar Mudanya'da 419, Gemlik'te 507 canlı doğum yapmışlardır. Gebe kalan kadın başına ortalama

ma canlı doğum sayısı Mudanya'da 2.2 ± 0.5 , Gemlik'te 2.5 ± 0.7 dir iki değer arasında istatistiksel açıdan farklılık vardır (t: 4.92, Sd: 393, $p < 0.01$). Gemlik'teki kadınlar Mudanya'dakilerden daha çok doğum yapmışlardır. Dirican ve Aytekin, Gemlik kentsel bölgede ortalama canlı doğum sayısını 2.8 olarak bulmuşlardır (4). Özgür'ün bulduğu ortalama canlı doğum sayısı 4.2 ± 0.15 (38), Öztürk ve arkadaşlarının Kayseri'den elde ettikleri ortalama değer 2.92 olup (40) araştırmamızda elde edilen sonuçlardan yüksektir. Akıncı ve Gencer'in bulduğu değer 2.56 ± 1.56 (41), Okan'ın elde ettiği sonuç ise 2.4 ± 1.96 dir (27). Ortalama canlı doğum sayısı Tayland'da 2.75 (35), Meksika'da 2.8 (34), Mısır'da 3.82 (33) dir. Türkiye için bu değer 3.2 dir (9).

Araştırmamızda tüm gebeliklerin Mudanya'da yüzde 0.9'u (5 ölü doğum), Gemlik'te yüzde 1.5'i (10 ölü doğum) ölü doğum ile sonuçlanmıştır (Sayfa: 20-21). Özgür'ün araştırmasında gebeliklerin yüzde 3.91'i (38), Dirican ve Aytekin'in araştırmasında yüzde 2.0'si (4) ölü doğumla sonuçlanmıştır. Araştırmamızla aynı zamanda yapılan Kayseri 'deki araştırmada ise 100 gebelikten 1.47'sinin ölü doğumla sonuçlandığı saptanmış olup (40) araştırmamızla benzer sonuç elde edilmiştir. Ülkelere göre perinatal ölüm hızları (100 000 canlı doğumda) Küba'da 451, A.B.D.de 380, Bulgaristan'da 320, Finlandiya'da 178, Yunanistan'da 526, Bahreyn'de 1386 dir (3).

4.4 Yaşayan Çocuklar:

Araştırmaya alınan kadınlardan Mudanya'da 186'sinin 377, Gemlik'te 199'unun 467 yaşayan çocuğu vardı. Kadın başına or-

ortalama Mudanya'da 1.9 ± 0.5 , Gemlik'te 2.2 ± 0.7 yaşayan çocuk düşmektedir. Her iki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (Sayfa: 22). Türkiye ortalaması 2.7 dir (9). Tayland'da ortalama yaşayan çocuk sayısı 2.53 (35), Mısır'da 3.11 (33), Cezayir'de 6.3, Fas'ta 4.9 dur (43).

Özgür, yaşayan çocuk sayısını ortalama 2.88 ± 0.10 (38), Kutluay ve arkadaşları 2.7 (39), Öztürk ve arkadaşları 2.63 (40) bulmuşlardır. Araştırmamızda elde edilen sonuçlardan yüksektir. Akıncı ve Gencer 2.22 ± 1.40 (41), Hayran ve arkadaşları 2.25 (42) bulmuşlardır. Gemlik'te elde edilen ortalama benzemektedir. Dirican ve Aytekin'in 1982'de elde ettikleri ortalama yaşayan çocuk sayısı 2.35 ± 1.44 tür (4). Araştırmamıza kadar geçen 9 yıl gibi uzun bir sürede ortalama yaşayan çocuk sayısında belirgin bir azalma gözlenmemektedir. Bu durum, kadınların istedikleri çocuk sayılarının 2-3 arasında olması ve gebelik sayıları ne olursa olsun yaşayan çocuk sayılarını bu düzeyde tutmak istemeleriyle açıklanabilir. Mudanya'da ise diğer değerlerden oldukça düşük bir değer elde edildi. Mudanya'da kadınların büyük bir oranının (yüzde 67.0 sinin) 1-2 çocuğu olduğunu, bu kadınlar için ideal çocuk sayılarının 1-2 arasında değiştiği söylenebilir. İki ilçe arasında ortalama gebelik sayıları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık yokken, canlı doğum ve yaşayan çocuk sayıları arasında anlamlı farklılığın olması da Mudanya'daki kadınların daha az sayıda çocuk sahibi olmak istediklerinin ve bunun sonucunda istemli düşük yaptıklarının göstergesidir.

4.5 Düşükler:

Mudanya'da 203 kadından 38'i (yüzde 18.7) 47 kendiliğinden düşük ve 56 kadın (yüzde 27.6) 92 istemli düşük yapmıştır. Gemlik'te ise 214 kadından kendiliğinden düşük yapanların sayısı 37 (yüzde 17.3), istemli düşük yapanların sayısı 52 (yüzde 24.3) dir. Gemlik'te 54 kendiliğinden, 79 istemli düşük yapılmıştır (Sayfa: 23).

Mudanya'da düşük yapan kadın başına 1.2 ± 0.8 kendiliğinden düşük düşerken, Gemlik'te bu sayı 1.5 ± 0.9 dur. istatistiksel açıdan anlamlı farklılık görülmemiştir. Ancak gebe kalan kadın başına düşen kendiliğinden düşük sayıları karşılaştırıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. (Mudanya'da 0.24 ± 0.39 , Gemlik'te 0.27 ± 0.38). Akıncı ve Gencer de benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Bu araştırmada elde edilen ortalama kendiliğinden düşük sayısı 0.27 ± 0.78 dir (41). Dirican ve Aytekin, kadınların yüzde 20.6 sının kendiliğinden düşük yaptıklarını bulmuşlardır (4). Araştırmamızda elde edilen sonuçtan yüksektir. Kendiliğinden düşük yapmayı etkilediği düşünülen öğrenim durumu ve ekonomik durumun yapılan kendiliğinden düşüklerle ilişkisi incelenmiş ve beklenen ilişki gözlenmemiştir. (Tablo:8 ve 9, Sayfa: 24-25 ve Tablo:12ve 13, Sayfa: 27). Ancak Gemlik'te ekonomik durumunun kötü olduğunu söyleyen kadınlarda kendiliğinden düşük yapma oranı diğer gruplara göre oldukça fazladır (yüzde 42.8) Beklenen "ekonomik düzey ya da öğrenim düzeyi arttıkça kendiliğinden düşüklerin azalması" ilişkisinin elde edilemeyişinin başlıca nedenleri şunlar olabilir: Ekonomik durumları kadın-

ların kendilerine sorulmuş, tarafsız değerlendirmelere göre saptanmamıştır. Ayrıca kadınlar yaptıkları istemli düşükleri kendiliğinden oluşmuş düşükler gibi gösterebilirler, ya da hiç düşük yapmamış gibi davranabilirler. Gemlik'te elde edilen sonuçların beklenene daha uygun olması, Mudanya'da elde edilen sonuçların uygunsuz olması ikinci nedenin daha etkin olduğunu düşündürmektedir. İlk kez böyle bir anket yapılan Mudanya'daki kadınlar düşükler konusunda doğru söylemenin kendilerine ceza getireceğini düşünmüş olabilirler.

istemli düşükler karşılaştırıldığında; düşük yapan kadın başına ortalama istemli düşük sayısı Mudanya'da 1.6 ± 0.7 iken Gemlik'te 1.5 ± 0.7 dir. Gebe kalan kadın başına ise Mudanya'da 0.48 ± 0.39 , Gemlik'te 0.39 ± 0.38 istemli düşük düşmektedir. Her iki durumda da aralarındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır (Sayfa: 24). Mudanya'da Gemlik'ten daha fazla istemli düşük yapılmasına rağmen Silivri'de bulunan sonuçtan daha düşük bir değer elde edilmiştir (41). Kutluay ve arkadaşları kadın başına 1.3 istemli düşük bulmuşlardır (39). Türkiye'de istemli düşük yapan kadın oranı yüzde 23.6 dır. Gebeliklerin yüzde 23.6 sı istemli düşükle, yüzde 8.2 si kendiliğinden düşükle sonuçlanmıştır (9). Araştırmamıza alınan kadınlar Türkiye genelinden daha fazla oranda istemli düşük yapmışlardır. Okan, araştırmasında kadınların yüzde 27.76 sının istemli düşük yaptığını bulmuştur (27). Buna göre Gemlik'te istemli düşük yapan kadın oranının azaldığını söyleyebiliriz. Dirican ve Aytekin 1982'deki araştırmalarında kadınların yüzde 23.4'ünün istemli düşük yaptıklarını bulmuşlardır (4).

Bu sonuç araştırmamızda elde edilen sonuçtan dūřüktür. Gemlik bölgesinde geçen 9 yıl içinde kendiliğinden dūřüklerin azalması ve canlı doğum sayılarını azaltmada en kesin ve etkili yöntem olan istemli dūřük sayılarının artması kadınlara sürekli hizmet götüren ebelerin çalışmalarının niteliğini göstermekte, AP yöntemi kullanımında aksaklıkların sürdüğüne işaret etmektedir. İyi bir antenatal bakım sonucu kendiliğinden dūřükler azalmaktadır. AP eğitimi sonucu da kadınlar istedikleri sayıda ocuk doğurmak istemektedirler. Ancak Mudanya'da daha fazla istemli dūřüğün olması etkili AP yönteminin kullanılmadığı ve sonuçta başarısızlığa uğranıldığı için gebeliğin istemli dūřükle sonlandırıldığını göstermektedir.

Türkiye'de olduğu gibi tüm dünyada en eski doğum kontrol yöntemi olan istemli dūřükler önemli bir sağlık sorunudur. Ülkelere göre istemli dūřük hızları 1000 kadında Bulgaristan'da 64.7, Kanada'da 12.1, Çin'de 38.8, İngiltere'de 14.2, İsveç'te 19.8, Romanya'da 90.9, Sovyetler Birliği'nde 111.9, Hindistan'da 3.0 tür (44). Bu ülkelerde bilinen 100 gebeliğe karşılık Bulgaristan'da 50.7, Kanada'da 16.6, inde 31.4, İngiltere'de 18.6, İsveç'te 24.9, Romanya'da 56.7, Sovyetler Birliği'nde 54.9, Hindistan'da 2.2 dir (44). Araştırmamızda 100 gebeliğe karşılık Mudanya'da 16, Gemlik'te 12 dūřük gözlenmiştir.

İstenmeyen gebelikler ve yasal dūřükler A.B.D.nde dięer geliřmiř ülkelerden daha fazla görülmektedir. 1985'te A.B.D. de 15-44 yař grubundaki 1000 kadından 28'i istemli dūřük yapmıřtır. Bu da doęurganlık çaęındaki kadınların yüzde 3'ünün

yılda bir kez istemli düşük yaptığını göstermektedir (45).

Kendiliğinden düşüklerde olduğu gibi istemli düşüklerin de ekonomik durum ya da öğrenim düzeyi ile olan ilişkisi incelenmiş, her iki ilçede de öğrenim düzeyi arttıkça istemli düşük yapan kadın oranının arttığı gözlenmiştir (Tablo: 10 ve 11; Sayfa: 25-26). Ekonomik durum ile istemli düşük yapma oranı arasında belirgin bir ilişki olmadığı bulunmuştur (Tablo: 14 ve 15; Sayfa: 28-29). Bu konuda yapılan araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Karanisoğlu'nun İstanbul'da yaptığı araştırmada öğrenim düzeyi ya da ekonomik durum ile istemli düşük yapma arasında belirli bir ilişki bulunmazken (46), Okan, Akadlı ve Akdur ekonomik durum iyileştikçe, öğrenim düzeyi arttıkça istemli düşüklerin de arttığını saptamıştır (27, 47, 48). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir (9). Bu tür çelişkili sonuçların elde edilmesi, artık kadınlarda "aile planlaması" kavramının oluştuğunu; öğrenim düzeyi ve ekonomik durumu ne olursa olsun kadınların istemedikleri gebelikleri sonlandırma yoluna gittiklerini göstermektedir. 2827 sayılı yasayla istenmeyen gebeliklerin 10. haftaya kadar hastanelerdeki "Aile Planlaması Poliklinikleri"nde ücretsiz sonlandırılması ile bu isteğin gerçekleşmesi için ekonomik durumun yalnızca iyi olması gerekmektedir.

Her koşulda Mudanya'da Gemlik'ten daha fazla istemli düşük yapılmaktadır. Bunun nedeni kullanılan AP yöntemlerindeki farklılık sonucu istenmeyen gebeliklerin oluşmasıdır. Ortalama yaşayan çocuğu daha az olan Mudanya'daki kadınlar bu sayı-

yı korumak için gebeliklerini istemli düşük ile sonlandırmaktadırlar.

4.6 AP Yöntemlerini Öğrenme Yerleri

Araştırmaya alınan tüm kadınların AP konusunda bilgisi vardı (Tablo:16, Sayfa: 30). 1988'de Okan'ın yaptığı araştırmada bu oran yüzde 99.7 (27), Türkiye genelinde yüzde 98.2 dir(9). Silivri'de kentte yaşayanların yüzde 99.0'u, köyde yaşayanların yüzde 88.0'i AP yöntemi konusunda bilgi sahibiydiler (41). Dirican ve Aytekin 1982'de yaptıkları araştırmada Gemlik'te AP yöntemi bilgisine sahip kadınların oranını kırsal bölgede yüzde 98.8, kentsel bölgede yüzde 99.6 bulmuşlardır (4). Tayland'da kadınların yüzde 99.6'sı (35), Brundi'de yüzde 78.5'i (31), Endonezya'da yüzde 94.6'sı (30), Mısır'da yüzde 98.3'ü (33) AP yöntemlerini bilmektedirler.

Mudanya'da AP yöntemlerini öğrenme yerleri sorulduğunda kadınların yüzde 44.3'ü bu bilgileri radyo ve televizyondan öğrendiklerini söylemişlerdir. Daha sonraki sırayı sağlıksız, yetersiz ve yanlış bilgilerin öğrenilebileceği komşu ve arkadaştan öğrenme almaktadır (yüzde 17.2). Uzun yıllardır bölgede sağlık ocağının olması, ancak yeterli AP eğitimi ve hizmetinin verilmemesi sonucu ebe ve hemşirelerden öğrenme oranı yüzde 16.3; hekimden öğrenme oranı da yüzde 14.8 dir. Diğer yanıtını veren kadınlardan öğrenme yerini "okul" olarak belirten 2 kadın AP eğitimini orta öğretimde veren Almanya'da öğrenim görmüşlerdir. Gemlik'te AP yöntemlerini öğrenme yerleri sorulduğunda birinci sırayı yüzde 35.1 ile ebe ve hemşireler almaktadır. Daha sonra yüzde 33.6 ile radyo-televizyon,

yüzde 15.0 ile komşu-arkadaş gelmektedir. Gemlik'te hekimden öğrenme oranı yüzde 10.3 tür. "Okul"dan öğrendiğini söyleyen kadınlardan üçü sağlık meslek lisesi mezunudur. Ebe, hemşire ve hekimden öğrenme oranlarını karşılaştırdığımızda Gemlik'te sağlık personelinden öğrenme oranının Mudanya'dan daha fazla olduğu görülmektedir (t: 3.0, Sd: 415, p<0.01). 1988'de Okan'ın yaptığı araştırmada Gemlik'te kadınların yüzde 46.1'inin AP yöntemi bilgilerini komşu ve arkadaştan öğrendiği, yayın organlarından ve sağlık personelinden öğrenme oranının yaklaşık aynı düzeyde olduğu (yüzde 24.8 ve 22.4) ortaya çıkmıştır (27). Özyurda'nın bulduğu sonuçlarda ise sağlık personelinden öğrenme yüzde 43.90 ile birinci sırayı almaktadır (49).

Daha önceleri yalnız kadınlara yönelik televizyon ve radyo programlarında sözedilen ve 1988'den bu yana özellikle televizyonda yoğun bir şekilde yayınlanan AP konusundaki yayınlar, reklamlar sonucu kadınlar ilk bilgileri radyo ve televizyondan öğrendiklerini söylemişlerdir. Televizyon, video ve filmler AP mesajını seyircilere iletebilirler. Gelişmiş ülkelerde her iki kişiye bir televizyon düşerken, gelişmekte olan ülkelerde her 12 kişiye bir televizyon düşmektedir. Ancak bu ülkelerde televizyon daha kalabalık gruplar halinde seyredilmektedir. Türkiye'de televizyonda yayınlanan spotlar, oyunlar, özendirici ve eğitici programlar sonucu 240 000 kadının modern yöntemleri kullanacağı beklenmektedir. Televizyon eğlendirirken eğitmektedir. Televizyon dizileri AP programlarına harcanacak parayı da azaltmaktadır. Türkiye'de bu

tür programlarla AP mesajını doğurgan çağdaki kadınlara iletmenin bedelinin kadın başına 4 sent olacağı hesaplanmaktadır. Ayrıca video filmleri, TV programları ve filmler aynı zamanda biraraya getirilemeyen gruplara tekrar tekrar gösterilebilme şansına sahiptirler.

Eğer; belirli bir grup seyirciye ulaşması planlanmışsa, seyircinin sevdiği ve güvendiği kişi ya da grubu kullanıyorsa seyirciye neyi, nasıl yapacağını anlatıyorsa, Mass-Media iletişimi her türlü davranışı değiştirmede çok başarılı olabilir Türkiye'de 1988'lerin sonunda başlayan televizyon ve radyoda ki AP kampanyası sonrasında yapılan bir araştırma, kampanya öncesi ve sonrasında AP konusunda bilgi sahibi olan, onaylayan ve modern yöntem kullanan kadınların oranının istatistiksel açıdan anlamlı olarak arttığını göstermiştir (50).

4.7 AP Yöntemi Kullanma:

Araştırmaya alınan Mudanya'da 203 kadının 182'si (yüzde 89.7), Gemlik'te ise 214 kadının 194'ü (yüzde 90.7) yaşamının herhangi bir evresinde AP yöntemi kullanmıştır. Türkiye genelinde evli kadınların herhangi bir zamanda AP yöntemi kullanma oranı yüzde 87.5 tur (9). İlçelerimizde AP yöntemi kullanma oranı Türkiye genelinden yüksektir. Dirican ve Aytakin'in yaptığı araştırmada yüzde 65.1 olarak bulunmuştur (4), 9 yılda çok büyük gelişme gösterildiği açıktır. Akıncı ve Gencer yaptıkları çalışmada AP yöntemi kullanma oranını yüzde 88.3 (41), Özyurda ve Durmuşoğlu (1988) yüzde 74.2 (49), Kırçalıoğlu ve arkadaşları Çubuk'ta (1988) yüzde 83.6 (51), Ermumcu-Balkan Etimesgut'ta (1987) yüzde 86.9 (52) olarak bulmuşlar-

dır. Bu sonuçlar bizim sonuçlarımıza yakındır.

Ülkelere göre herhangi bir zamanda AP yöntemlerini kullanma oranları Tayland'da yüzde 83.6 (35), Endonezya'da yüzde 65.0 (30), Mısır'da yüzde 59.5 (33), Brundi'de yüzde 30.1 (31) dir.

AP yöntemi kullanma oranları yaş ilerledikçe artmaktadır (Tablo:17 ve 18, Sayfa: 31-32). Mudanya'da 19 yaşın altındaki kadınlarda AP yöntemi kullanma oranı yüzde 75.0; 20-24 yaş arasında yüzde 76.5; Gemlik'te ise 19 yaş altında yüzde 25.0; 20-24 yaş arasında yüzde 82.8 dir. Buna karşılık 25 yaş ve yukarısında AP yöntemi kullanan kadınların oranı yüzde 90.0 ların üzerine çıkmakta ve yaş ilerledikçe bu oran daha da artmaktadır. Bu da kadınların erken yaşlarda istedikleri sayıda çocuk sahibi olduktan sonra çocuk sayısını sınırlamak için AP yöntemi kullandıklarını göstermektedir. Mudanya'da AP yöntemi kullanmayan 21 kadından 19'u (yüzde 90.5); Gemlik'te 20 kadından 18'i (yüzde 90.0) çocuk sahibi olmak istedikleri için yöntem kullanmadıklarını söylemişlerdir. Mudanya'da 1 kadın kocası istemediği için korunmadığını belirtmiştir. Nüfusun tamamının müslüman olduğu ilçelerimizde, hiç bir kadın AP yöntemi kullanmayış nedenini dini yönden sakıncalı oluşla açıklamamıştır. Okan'ın yaptığı araştırmada bu oran yüzde 0.9 olarak bulunmuştur (27). Türkiye genelinde de günah olduğu için korunmayanların oranı yüzde 6.5 tir (9). Bu sonuçların ışığında AP nın bir gereksinim olduğunu ve sağlıklı bir yaşam için uygulanması gerektiğini kadınlarımızın da kabul ettiği söylenebilir.

AP yöntemi kullanma oranı ile evlilik süreleri arasındaki ilişki de benzerdir. Mudanya'da 1 yıldan az süredir evli olan kadınlarda yöntem kullanma oranı yüzde 37.5; 1-4 yıl arasında ise yüzde 81.3 tür. Gemlik'te 1 yıldan az süredir evli olan ve yöntem uygulayan kadın bulunmamaktadır. 1-4 yıl arasında evli olan ve yöntem kullanan kadınların oranı yüzde 75.0 tir. Beş yıldan fazla süredir evli olan kadınların yöntem kullanma oranları Mudanya'da yüzde 96.2, Gemlik'te yüzde 93.3 tür. Bu oran yıllar arttıkça artmakta, 25 yıldan sonra azalmaktadır. Çocuk sahibi olmak isteyen ve korunmayan kadınların Mudanya'da yüzde 57.9'u, Gemlik'te yüzde 61.1'i beş yıldan daha az süredir evlidirler (Tablo: 19 ve 20, Sayfa:33-34). Bundan da kadınların hemen çocuk sahibi olmak istedikleri ve yeter sayıda çocuk sahibi olduktan sonra AP yöntemi kullandıkları ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya alınan kadınların yaşayan çocuk sayıları arttıkça AP yöntemi kullanma oranları da artmaktadır (Tablo:21 ve 22, Sayfa: 35-36). Her iki ilçede de 1-2 yaşayan çocuğu olanların yaklaşık yüzde 96.0'sı AP yöntemi kullanmaktadır. Beş ve daha fazla yaşayan çocuğu olan kadınların hepsi AP yöntemi kullanmaktadırlar. Türkiye genelinde yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir (9, 42, 49).

4.8 Anket Sırasında Kullanılan AP Yöntemleri:

Anket yapıldığı sırada Mudanya'da kadınların 167'si (yüzde 82.3), Gemlik'te 183'ü (yüzde 85.5) AP yöntemi kullanmaktaydılar. Türkiye genelinde bu oran yüzde 77.0 olup bölgelere göre farklılık göstermektedir. Doğu Anadolu'da kadınların

yüzde 62.8'i korunurken, Batı Anadolu'da yüzde 83.6'sı AP yöntemi kullanılmaktadır (9). Kayseri'de halen AP yöntemi kullanan kadınların oranı yüzde 64.2 iken (40), Narlıdere'de (1986) yüzde 69.0 (53), Ulaş'ta yüzde 53.2 (54), Gölbaşı'nda yüzde 64.9 dur (55). 1982'de Dirican ve Aytekin Gemlik'te AP yöntemi kullanma oranını yüzde 65.2 bulurken (4), Okan 1988'de yüzde 79.4 bulmuştur (27). Akıncı ve Gencer'in bulunduğu sonuç yüzde 74.6 (41), Özyurda ve Durmuşoğlu'nunki yüzde 66.73 tür (49). Çubuk S.E.A.Bölgesinde halen kadınların yüzde 77.0'si (1989) herhangi bir AP yöntemi kullanmaktadırlar (51).

Tüm dünyadaki kadınlar gözönüne alındığında, gelişmiş ülkelerde kadınların yüzde 70.0'inin, gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 45.0'inin AP yöntemi kullandığı sanılmaktadır. Aynı şekilde kıtalararası da farklılıklar vardır. Örneğin, AP yöntemi kullanma oranı Afrika'da yalnızca yüzde 14 iken, Doğu Asya'da yüzde 74.0 tür. Hindistan gibi Asya'nın en kalabalık ikinci ülkesinde bu oran yüzde 33.0 ve Afganistan'da yüzde 15.0'in altındadır (56). Gelişmiş ülkelerde ise A.B.D.de yüzde 68.0, Belçika'da yüzde 81.0, İtalya'da yüzde 78.0, Norveçte yüzde 71.0, Fransa'da yüzde 79.0, Hollanda'da yüzde 76.0, Japonya'da yüzde 64.0 tür (10).

Mudanya'da AP yöntemi kullanan kadınları yüzde 40.7'si modern, yüzde 59.3'ü geleneksel yöntem uygulamaktadır. Gemlikte ise bu oranlar sırasıyla yüzde 50.8 ve 49.2 dir. Her iki ilçede en çok kullanılan yöntemin geriçekme olduğu görülmektedir (Tablo: 23, Sayfa: 37). Mudanya'da kadınların yüzde 49.0'u, Gemlik'te yüzde 43.2'si bu yöntemi kullanmaktadırlar.

Daha sonra her iki ilçede de sırayı RiA almaktadır. 3. sırayı Mudanya'da oral kontraseptif, Gemlik'te kondom almaktadır. Türkiye genelinde kullanılan yöntemlerin yüzde 49.4'ü modern, yüzde 50.6'sı gelenekseldir. Türkiye'de en sık kullanılan yöntemler geriçekme, RiA ve kondomdur. Oranları ise sırasıyla yüzde 40.4, 22.2 ve 11.6 dır (9). Çubuk bölgesinde elde edilen değerler araştırmamızda elde edilen değerlerden yüksek bulunmuştur (Modern yöntemler yüzde 79.2, geleneksel yöntemler yüzde 20.8). En çok kullanılan yöntem RiA dır (51). Park E.A.Bölgesinde de kullanılan AP yöntemlerinin başında yüzde 49.55 ile RiA gelmektedir (49). Kutluay ve arkadaşları AP yöntemi kullanma oranını yüzde 65.2 olarak bulmuşlardır. Bu bölgede en çok kullanılan yöntemler geriçekme (yüzde 47.7), oral kontraseptif (yüzde 22.5) ve RiA dır (yüzde 12.8) (39). Hayran ve arkadaşlarının izmit'te yaptıkları araştırmada AP yöntemi kullanma oranı yüzde 65.1 olarak saptanmıştır. Burada ise diğer bölgelerin tersine 1. sırayı yüzde 28.1 ile kondom, 2. sırayı yüzde 23.2 ile geriçekme almaktadır (42). izmit'teki erkeklerin büyük çoğunluğunun AP yöntemi kullanımına modern yöntem kullanarak katıldığı görülmektedir. Araştırmamızda, özellikle Mudanya'da kondom kullanma oranı oldukça düşüktür (yüzde 8.4).

Türkiye'de ve araştırmamızda çok az oranda (yüzde 2.0 ve yüzde 0.6-3.8) kullanılan kadının kısırlaştırılması, dünyada yüzde 35.0 gibi bir oranla en çok kullanılan AP yöntemidir (56). Bu yöntemi kadınların Kenya'da yüzde 17.0'si, Çin'de yüzde 36.0'sı, Kore'de yüzde 48.0'i, Sri Lanka'da yüzde 40.0'ı,

Meksika'da yüzde 35.0'i, Mısır'da yüzde 5.0'i, İspanya'da yüzde 7.0'si kullanılmaktadır (57).

Araştırmamızda hiçbir erkeğin kullanmadığı erkeğin kısırlaştırılması ise dünyada AP yöntemi kullanan çiftlerin yüzde 5.0'inin uyguladığı bir yöntemdir (56).

Ülkemizde en çok kullanılan modern yöntem olan RiA, dünyadaki çiftlerin yüzde 9.0'unun seçtiği bir yöntemdir (56). AP yöntemi kullanan kadınların Çin'de yüzde 50.0'si, Tayvan'da yüzde 32.0'si, Mısır'da yüzde 28.0'i, Belçika'da yüzde 8.0'i, İsveç'te yüzde 27.0'si, A.B.D.de yüzde 7.0'si RiA kullanmaktadırlar (58).

Oral kontraseptifler tüm dezavantajlarına rağmen yine de dünyada en çok kullanılan yöntemlerdendir. Toplam olarak yüzde 8.0 oranında kullanılmaktadır (56). Çin'de yüzde 6.0, Filipinler'de yüzde 14.0, Tayland'da yüzde 30.0, Brezilya'da yüzde 38.0, Meksika'da yüzde 18.0, Mısır'da yüzde 41.0, İspanya'da yüzde 27.0, A.B.D.de yüzde 23.0 oranında AP yöntemi kullananların seçtikleri yöntemdir. Bu oranlar gün geçtikçe azalmaktadır (19).

Dünyada RiA'dan daha düşük oranda kullanılan kondom, AIDS hastalığının yaygınlaşmasıyla yalnızca doğum kontrol yöntemi olarak değil cinsel yolla geçen hastalıkları önlemek amacıyla da kullanılmaktadır. Dünyadaki çiftlerin yüzde 5.0'i kondom kullanmaktadırlar (56). Araştırmamızda daha yüksek oranlar bulunmuştur (yüzde 8.4 ve 17.5). Çin'de AP yöntemi kullanan çiftlerin yüzde 3.0'ü, Hong Kong'da yüzde 32.0'si, Pakistan'da yüzde 22.0'si, Tayland'da yüzde 2.0'si, Meksika'da yüzde

4.0'ü, Mısır'da yüzde 6.0'sı, Japonya'da yüzde 69.0'u, A.B.D. de yüzde 14.0'ü kondom kullanmaktadırlar (21).

Ülkemizde en yüksek oranda tercih edilen geriçekme yöntemi dünyada yalnızca Afrika ve Arap ülkelerinde uygulanmaktadır. Diğer geleneksel yöntemlerden takvim yöntemi, fitiller, vajinal lavaj gibi yöntemler de gelişmekte olan ülkelerde kullanım alanı bulmuştur (56). Ülkemizde geriçekme yönteminin uygulama oranınının çok olması erkeklerin de AP da etkin bir rol aldıklarını göstermektedir. Ancak istenmeyen gebeliklere yol açabilen bu yöntemin kullanılmasının eğitime azaltılması ve modern yöntemlere dönüştürülmesi için erkeklere yönelik eğitim ve hizmet gereklidir.

Anket sırasında kullanılan yöntemlerin yaş ile ilgisi incelendiğinde (Tablo:24 ve 25, Sayfa: 38). Mudanya'da yaş ilerledikçe geleneksel yöntem kullanma oranınının arttığı görülmektedir. Gemlik'te ise 40-44 yaş grubu dışında tüm yaş gruplarında modern yöntem seçen kadınların oranınının geleneksel yöntem seçenlerden daha fazla olduğu görülmektedir. İleri yaştaki kadınlar yeni yöntem öğrenme ve uygulamada daha tutucu davranmakta geleneksel yöntemleri kullanmayı sürdürmektedirler. Özyurda'da yaş ilerledikçe geleneksel yöntem kullanma oranında artma olduğunu belirtmiştir (49).

Öğrenim düzeyi arttıkça modern yöntem kullanan kadınların oranınının arttığı görülmektedir (Tablo:28 ve 29, Sayfa:41-42). Mudanya'da okuryazar olmayan kadınlarda modern yöntem kullanma oranı yüzde 28.6, Gemlik'te yüzde 33.3 iken bu oran giderek artarak orta okul ve daha üst düzeyde eğitim görmüş

kişilerde sırasıyla Mudanya'da yüzde 52.5, Gemlik'te yüzde 64.7 olmuştur. Geleneksel yöntem kullanma oranları da eğitim düzeyi arttıkça azalmaktadır.

Ancak ekonomik durum ile kullanılan yöntem arasındaki ilişki incelendiğinde Mudanya'da ekonomik durumu iyi olan kadınların daha fazla geleneksel yöntem kullandığı ortaya çıkmaktadır. Gemlik'te ise ekonomik durumla kullanılan AP yönteminin niteliği arasında fark bulunmamıştır (Tablo: 30 ve 31, Sayfa: 43). Mudanya'da ekonomik durumu iyi olan kadınlarda modern yöntem kullanma oranı yüzde 29.4 iken bu oran giderek artmakta ve ekonomik durumu kötü olan grupta yüzde 50.0'yi bulmaktadır. Okan, Akdur ve Hayran araştırmalarında öğrenim düzeyi arttıkça modern yöntem kullanma oranının da arttığını, ekonomik durumu kötü olanların daha yüksek oranda modern yöntem kullandığını bulmuşlardır (27, 42, 47). Türkiye genelinde yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir(9). Gemlik te ise bu oranlar arasında belirli bir ilişki yoktur. Bunun nedeni 9 yıl gibi uzun bir süredir sürekli AP eğitimi ve hizmeti verilmesi olarak değerlendirilebilir.

Anket sırasında yöntem kullanma durumu ile gebelik sayıları arasındaki ilişki Tablo:26-27 de incelenmiştir (Sayfa:39 40). Mudanya'da gebelik sayıları arttıkça hem modern, hem de geleneksel yöntem kullanma oranları artmaktadır. Gemlik'te ise 5'ten fazla gebeliği olan kadınlarda gebeliği önleyici yöntemlerin daha az oranda kullanılmasının nedeni gebelik sayısı çok olan kadınların daha yaşlı ve korunma gereksinimi olmayan kadınlar olmasından ileri gelebilir. Her iki grupta da

-Gemlik'te 1-4 gebeliği olan kadınlar dışında-geleneksel yöntem kullanan kadınların oranı modern yöntem kullananlardan daha fazladır. 1988'de Okan'ın yaptığı araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir (27). Araştırmaya alınan kadınların kullandıkları yöntemlere göre ortalama gebelik sayıları karşılaştırılmıştır (Sayfa: 40). Mudanya'da modern yöntem kullananlarda ortalama gebelik sayıları 3.0 ± 1.9 iken, geleneksel yöntem kullananlarda 3.0 ± 1.6 dir. Gemlik'te ise bu ortalamalar sırasıyla 3.2 ± 1.8 ve 3.4 ± 2.0 dir. Gerek yöntem şekillerinin gerekse her iki ilçenin karşılaştırılmasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Uygulanan yönteme göre yaşayan çocuk sayıları da karşılaştırılmıştır (Sayfa: 41). Mudanya'da modern yöntem kullanan kadınların ortalama yaşayan çocuk sayıları 1.9 ± 0.9 ; geleneksel yöntem kullananlarda 2.1 ± 0.7 dir. Gemlik'te bu ortalamalar sırasıyla 2.2 ± 0.8 ve 2.5 ± 1.1 dir. Mudanya'daki ortalamalar dışında Gemlik'teki ve her iki ilçedeki ortalamalar karşılaştırıldığında aradaki farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Gemlik'te geleneksel yöntem kullanan kadınların daha yaşlı olması ve bu yüzden daha fazla sayıda çocuk sahibi olmaları sonucu bu fark ortaya çıkmış olabilir.

4.9 AP Yöntemi Kullanma Süresi:

Mudanya'da kadınların modern yöntemleri kullanma süresi 5.0 ± 3.7 , geleneksel yöntemleri kullanma süresi 7.7 ± 6.4 tür. Gemlik'te ise bu ortalamalar sırasıyla 4.7 ± 4.0 ve 8.8 ± 6.7 dir. Yöntemler arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlıyken, ilçeler arasındaki farklar anlamlı değildir(Say-

fa: 43). Modern yöntem kullanan kadınların daha genç yaşta, ve evlilik sürelerinin daha kısa olması, AP kullanma sürelerinin kısa oluşunun nedenini açıklayabilir. Ancak geleneksel yöntem kullanma sürelerinin daha uzun olması, bu kadınların yöntem değiştirmeme konusunda daha tutucu davranmaları ile ilgili olabilir. Okan ve Özyurda'nın araştırmalarında geleneksel yöntem kullananların bu yöntemleri modern yöntem kullananlardan daha uzun süre kullandıkları bulunmuştur(27, 49).

AP yöntemi kullanan kadınlar arasında Mudanya'da 103 kadın (yüzde 56.6), Gemlik'te 102 kadın (yüzde 52.6) hiç yöntem değiştirmemiş, AP yöntemi kullanmaya başladığından bu yana hep aynı yöntemi kullanmışlardır (Sayfa: 46). Bu araştırmada AP yöntemi değiştirme nedenleri irdelenmemiştir.

4.10 Gelecekte AP Yöntemi Kullanma isteği:

Mudanya'da 175 (yüzde 86.2), Gemlik'te 191 kadının (yüzde 89.3) gelecekte bir AP yöntemi kullanmak istedikleri görülmektedir (Tablo: 34 ve 35, Sayfa: 47). Özellikle Mudanya'da 35, Gemlik'te 40 yaş altındaki kadınlarda modern yöntem seçme isteği daha yaşlı kadınlardan yüksektir. Mudanya'da 114 (yüzde 56.2), Gemlik'te 130 kadın (yüzde 60.8) modern yöntem seçmek istediklerini söylemişlerdir. Mudanya'da daha önce de modern yöntem kullanmayı sürdüren 64 kişiye ek olarak geleneksel yöntem kullanan 35, halen yöntem kullanmayan 8 ve bugüne kadar hiç yöntem kullanmamış olan 7 kadın da gelecekte modern yöntem seçeceklerini belirtmişlerdir. Gemlik'te ise halen modern yöntem kullanan 86, geleneksel yöntem kullanan 29, halen yöntem kullanmayan 6 ve hiç yöntem kullanmamış 9 kadın gele-

cekte modern yöntem seçmek istediklerini söylemişlerdir.

Gemlik'te kondom ile korunan bir kadın gelecekte geriçekme yöntemiyle korunacağını belirtmiştir.

Mudanya'da 11 (yüzde 5.4), Gemlik'te 12 (yüzde 5.6) kadın gelecekte bir AP yöntemi kullanmak istediklerini, ancak hangi yöntemi seçeceklerini bilemediklerini söylemişlerdir. Hangi yöntemi seçeceği konusunda kararsız olan bu grupta halen modern yöntem kullananların olması düşündürücü bir noktadır. Bu kadınlar içinde ileri yaşta olmasına rağmen oral kontraseptif kullanan ya da kondom kullandığı halde bu yöntemi rahat uygulayamayan kadınlar vardır. Hiç yöntem kullanmayan kadınlar ise hangi yöntemi seçeceklerini bilemeyen bu grubun yarısını oluşturmaktadır. Bu da eğitim yapılması gereken toplumun ve eğitim yapması gerekenlerin niteliğini açıklamaktadır.

Okan'ın araştırmasında ileride bir yöntem kullanacağını söyleyen kadın oranı yüzde 92.7 dir. Modern yöntem kullanmak isteyenlerin oranı yüzde 56.1, geleneksel yöntem kullanmak isteyenlerin oranı ise yüzde 25.5 tir. Hangi yöntemi seçeceğini bilemeyen kadın yüzdesi ise 12.0 dir (27). Bu oranlar araştırmamızdaki sonuçlarla karşılaştırıldığında ileride yöntem kullanmak isteyen kadınlarda biraz azalma olduğunu, modern yöntem kullanmak isteyenlerin yaklaşık aynı oranda bulunduğunu göstermektedir. Hangi yöntemi seçeceğine karar veremeyen kadınların ise kararlarını geleneksel yöntem kullanma lehine verdiklerini söyleyebiliriz.

Gelecekte en çok seçilmek istenen yöntem RİA dır (yüzde

44.6-44.8). Daha sonra sırayı geriçekme yönteminin alması düşündürücüdür (yüzde 24.7-25.1). Her iki grupta da halen oral kontraseptif, kondom ve diğer yöntemleri kullananların bu yöntemleri bırakmak ve sterilizasyon yöntemini seçmek istedikleri görülmektedir (Sayfa: 48).

Gelecekte seçilmek istenen AP yöntemleri ile öğrenim durumu karşılaştırılmış ve iki ilçede de gelecekte kadınların seçmek istedikleri modern yöntem oranlarının öğrenim düzeyi arttıkça artmakta, geleneksel yöntem kullanma oranlarının azalmakta olduğu saptanmıştır (Tablo:39 ve 40, Sayfa: 50-51).

Gelecekte AP yöntemi kullanmak istemeyen Mudanya'da 17 kadından 7'si (yüzde 41.2), Gemlik'te 11 kadından 5'i (yüzde 45.5) çocuk sahibi olamadıklarından korunmamaktadırlar.

Modern yöntem kullanma isteğinin giderek artması yüz güldürücüdür. Bu istek, planlı ve etkili bir eğitim ile kolay ve ucuz bir hizmet sonucu eyleme dönüştürülebilir. Bu arada araştırmamızda çok büyük etkinliğinin ortaya çıktığı radyo-TV gibi yayın organları ile bu eğitim milyonlara ulaştırılabilir. Ancak hizmeti verecek olan sağlık kuruluşlarıdır. Ayrıca sağlık kuruluşları kişilere en uygun yöntemi seçmeleri konusunda da yardımcı olmalıdırlar. Ancak bu şekilde araştırmamızda da saptandığı gibi sigara içtiği ve 35 yaş üzerinde olduğu halde oral kontraseptif kullanımı gibi yanlış ve uygun-suz kullanımlar önlenabilir.

V- SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızda elde edilen bulgular sonucunda her iki ilçede araştırmaya alınan kadınların yaş, öğrenim durumu açısından benzer koşullarda oldukları, AP yöntemi bilgisi ve kullanma durumu, modern ya da geleneksel yöntem seçimi ve gelecekte seçmek istedikleri AP yöntemi konusunda da aynı yönde davrandıkları ortaya çıkmıştır. İstatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmasa da Mudanya'da Gemlik'ten daha yüksek oranda geleneksel yöntem kullanma ve modern yöntemleri yanlış uygulama görülmüştür.

Ortalama gebelik sayıları karşılaştırıldığında belirli bir fark ortaya çıkmazken, yaşayan çocuk sayıları ve istemli düşükler konusunda farklılıklar oluşmaktadır. Yaşayan ortalama çocuk sayısı Mudanya'da daha azken, istemli düşük sayıları çoktur. Mudanya'da istemli düşüklerin bir AP yöntemi olarak kullanıldığı söylenebilir. Oysa kadın sağlığı açısından oldukça tehlikeli olan bu davranışı değiştirmek için kişiye en uygun modern AP yönteminin önerilmesi gerekmektedir. Bu da ancak eğitim ve yoğun bir hizmet sonucu gerçekleşebilir.

Kadınlar gerek uygulama zorluğu, gerekse unutkanlığın rol oynayabildiği yanlış kullanım nedeniyle genellikle kondom ve oral kontraseptifleri kullanmak istememektedirler. Daha çok, uzun süre etkili, bir tek uygulama sonucu gebeliği önleyen yöntemler istenmektedir. Bu yüzden en çok istenen yöntem RİA dır. Ancak daha yeni yöntemler olan ve Türkiye'de henüz kullanılmayan implantlar, enjekte edilebilen kontraseptifler için uygulama alanı oluşturulmalıdır. İsteddiği sayıda çocuk

sahibi olan çiftler için gerek kadının, gerekse erkeğin sterilizasyonu önerilmelidir.

Araştırmamızda da görüldüğü gibi, radyo ve televizyon bir eğitim aracı olarak çok etkilidir. Tüm kitlelere ulaşabilen yayın organları sağlık alanında çalışanlara eğitim açısından çok yardımcı olmaktadır.

Türkiye genelinde kadınların kullanmak istedikleri AP yöntemleri ve nedenleri konusunda araştırmalar yapılmalıdır. istemli düşükler bir AP yöntemi olmaktan çıkarılmalıdır. Bu konuda da ayrıntılı araştırmalar yapılarak, eğitim ve hizmet birarada yürütülmelidir.

AP konusu, bilgilerin en yoğun olarak verildiği ve en kolay öğrenildiği bir dönem olan orta öğretimde ele alınmalıdır. Bilgiler okullarda kısa, basit ve anlaşılır bir şekilde okutulmalı; evlenene kadar herhangi bir bilgisi olmayan kişilerin komşu ya da arkadaştan yanlış bilgiler öğrenmesi olasılığı engellenmelidir. Öğrenim çağını geçmiş kadınlara da okuma yazma ve halk eğitim kurslarında; erkeklere ise iş yerlerinde seminerler düzenlenerek AP eğitimi yapılmalıdır.

VI- ÖZET

Araştırma, Mudanya ilçe merkezinde Eylül-Kasım 1990, Gemlik ilçe merkezinde Nisan-Eylül 1991 ayları içinde, her iki ilçede de 15-44 yaş grubu evli kadınlar arasından sistematik örnekleme ile seçilen Mudanya'da 203, Gemlik'te 214 kadınla teke tek görüşülerek yapılmıştır. Amacımız, her iki ilçedeki evli ve doğurgan çağdaki kadınların AP yöntemleri konusundaki bilgi, tutum ve davranışlarını, gelecekte seçmek istedikleri AP yöntemlerini ve bunları etkileyen etmenleri karşılaştırarak GEAB'nde vermiş olduğumuz hizmetin değerlendirilmesini yapmak ve gelecekte yapılacak hizmeti yönlendirmektir.

Çalışma sonuçlarına göre, Mudanya'da 167 (yüzde 82.3), Gemlik'te 183 kadın (yüzde 85.5) anket sırasında AP yöntemi kullanmaktaydı. Mudanya'da kadınların yüzde 40.7'si modern, yüzde 59.3'ü geleneksel yöntem kullanırken, Gemlik'te bu oranlar sırasıyla yüzde 50.8 ve yüzde 49.2 dir. Her iki ilçede de en çok kullanılan yöntem geriçekmedir (yüzde 49.0 ve yüzde 43.2). AP yöntemi kullanımını yaş ve öğrenim durumu etkilemektedir.

Gelecekte Mudanya'da 175 (yüzde 86.2), Gemlik'te 191 kadın (yüzde 89.3) bir AP yöntemi kullanmak istediklerini söylemişlerdir. Bu kadınların Mudanya'da yüzde 56.2'si, Gemlik'te yüzde 60.8'i modern yöntem seçmek istemektedirler. Kadınların en çok seçmek istedikleri yöntem RİA dır (yüzde 44.6 ve yüzde 44.8).

AP yöntemi konusunda bilgilendirilme yerleri sorulduğun-

da Mudanya'da yüzde 44.3 oranıyla radyo-TV birinci sırayı alırken, Gemlik'te birinci sırayı yüzde 45.4 oranıyla sağlık personeli almaktadır.

Her iki ilçede kadınların ortalama gebelik sayıları karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunmazken, ortalama canlı doğum, yaşayan çocuk ve istemli düşük sayıları açısından ise istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Mudanya'daki kadınlar daha az sayıda yaşayan çocuğa sahipken, daha çok sayıda istemli düşük yapmışlardır.

VII- KAYNAKÇA

- 1- Fişek, N.H.: Halk Sağlığına Giriş.Hacettepe Üniversitesi- Dünya Sağlık Örgütü Hizmet Araştırma ve Araştırmacı Yetiştirme Merkezi Yayını, No: 2, Çağ Matbaası - Ankara,1985.
- 2- Türkiye İstatistik Cep Yıllığı 1990. DiE Matbaası, Yayın No: 1450 - Ankara, 1991.
- 3- World Health Statistics, 1990. WHO, Geneve, 1991.
- 4- Dirican, M.R.: Toplum Hekimliği (Halk Sağlığı) Dersleri. Hatipoğlu Yayınları, No: 57 - Ankara, 1990.
- 5- Sai, F.T.: Providing Human Settlements With Community-Based Services.Draper World Population Fund Report, No:2, 1976.
- 6- Kontraseptif Yöntemler: Uluslararası Basım. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, Yayın No: 1, Demircioğlu Matbaacılık - Ankara, 1990.
- 7- Akadlı, B., Tunçbilek, E.: An Evaluation on the Relation Between Birth Spacing and Infant Mortality in Turkey. Nüfus Bilim Dergisi, 9: 27-37, 1987.
- 8- Preventing Maternal Deaths. WHO, 1989.
- 9- Turkish Population and Health Survey 1988. Hacettepe University, Institute of Population Studies, Ankara, 1989.
- 10- Dünya Çocuklarının Durumu 1990. UNICEF, Maya Matbaası - Ankara, 1991.
- 11- Technical and Managerial Guidelines for Vasectomy Services, WHO, 1988.
- 12- Laws and Policies Affecting Fertility: A Decade of Change, Population Reports, Law and Policy, Series E, No: 7, 1984.

- 13- Voluntary Sterilization: An International Fact Book. Association for Voluntary Sterilization. Faculty Press, 1984.
- 14- Hormonal Contraception: New Long-Acting Methods. Population Reports, Injectables and Implants, Series K, No: 3, 1987.
- 15- Injectable Contraceptives - Their Role in Family Planning Care, WHO, 1990.
- 16- A Guide to Method of Birth Control. Population Crisis Committee, Wallchart.
- 17- Intrauterin Devices: Their Role in Family Planning Care. WHO Offset Publication, No: 75, 1983.
- 18- Oral Contraceptives in the 1980s. Population Reports, Oral Contraceptives, Series A, No: 6, 1982.
- 19- Lower-Dose Pills. Population Reports, Oral Contraceptives, Series A, No: 7, 1988.
- 20- Postcoital Contraception. Contraceptive Technology 1986-1987, 13th Revised Edition, Irvington Publishers, 252-254, 1986.
- 21- Condoms - Now More than Ever. Population Reports, Barrier Methods, Series H, No: 8, 1990.
- 22- Barrier Contraceptives and Spermicides - Their Role in Family Planning Care, WHO, 1987.
- 23- Coitus Interruptus. Contraceptive Technology 1986-1987, 13th Revised Edition, Irvington Publishers, 248, 1986.
- 24- Natural Family Planning - A Guide to Provision of Services, WHO, 1988.
- 25- Dirican, M.R., Aytekin, A.H.: The Research on Family Plan-

- ning Services Delivered at Home in Gemlik Research and Training Area, Bursa Medical School, 1985.
- 26- Sümbüloğlu,K.,Sümbüloğlu,V.: Biyoistatistik. Çağ Matbaası, Ankara, 1987.
- 27- Okan,N.: Gemlik E.A.B.nde Evli ve Üreme Çağındaki Kadınlarda AP Yöntemleri Kullanma Sıklığı, Yöntem Değiştirme Nedenleri ve Buna Etki Eden Faktörlerin incelenmesi. Uzmanlık Tezi, Uludağ Üni. Tıp Fakültesi, Bursa, 1989.
- 28- Pekşen,Y., DüNDAR,C.: Taflan Merkez Sağlık Ocağı Bölgesindeki 15-49 Yaş Kadınlarda Bir Doğurganlık Araştırması. II. Ulusal Halk Sağlığı Kongresinde Sunulmuştur, 1990.
- 29- Mali 1987: Results from the Demographic and Health Survey, Studies in Family Planning, 20, No: 6/1, 360-364, 1989.
- 30- Indonesia 1987: Results from the Demographic and Health Survey, Studies in Family Planning, 20, No: 5, 289-292, 1989.
- 31- Brundi 1987: Results from the Demographic and Health Survey, Studies in Family Planning, 20, No: 3, 175-179, 1989.
- 32- Trinidad and Tobago 1987: Results from the Demographic and Health Survey, Studies in Family Planning, 20, No: 4, 235-239, 1989.
- 33- Egypt 1988: Results from the Demographic and Health Survey, Studies in Family Planning, 21, No: 6, 347-351, 1990.
- 34- Mexico 1987: Results from the Demographic and Health Survey, Studies in Family Planning, 21, No: 3, 181-185, 1990.
- 35- Thailand 1987: Results from the Demographic and Health Survey, Studies in Family Planning, 20, No:1, 62-65, 1989.

- 36- Ecuador 1987: Results from the Demographic and Health Survey, Studies in Family Planning, 20, No: 2, 117-121, 1989.
- 37- Age at Marriage and Fertility. Population Reports, Special Topic Monograph, Series M, No: 4, 1979.
- 38- Özgür,S.: Fertility Rates in Women in Rural Turkey. Acta Reproductiva Turcica, Vol.10, No: 3-4, 84-91, 1989.
- 39- Kutluay,T. ve Arkadaşları: İstanbul'un Çobançeşme Bölgesinde Yaşayan Kadınların Sosyoekonomik ve Sağlık Durumlarıyla İlgili Bir Çalışma. İstanbul Halk Sağlığı Bülteni, Yıl: 2, Sayı: 1, 1988.
- 40- Öztürk,Y ve Arkadaşları: Kayseri Eğ. Araş. Sağ. Grup Başkanlığı Bölgesi Kuruluş Çalışmalarının Değerlendirilmesi. Kayseri, 1989.
- 41- Akıncı,T., Gencer,E.: Silivri Merkez Sağlık Ocağı Bölgesinde 15-49 Yaş Evli Kadınların AP İlişkin Bilgi, Tutum ve Davranışları. İstanbul Halk Sağlığı Bülteni, Yıl: 2, Sayı: 5, 7-22, 1988.
- 42- Hayran,O., Kocagöz,T., Kocagöz,S.: Kent Kadınlarında Doğurganlık ve Gebelikten Korunmaya İlişkin Bir Örnek Olay. Nüfus Bilim Dergisi, Cilt: 9, 55-61, 1987.
- 43- Maghreb: An Arab Success Story. People, Vol: 15, No: 3, 1988.
- 44- Henshaw,S.K.: Induced Abortion, A World Review, 1990. International Family Planning Perspectives, Vol: 16, No: 2, 59-65, 1990.
- 45- David,H.P., Morgal,J.M., Osler,M., Rasmussen,K.N., Jensen, B.: United States and Denmark: Different Approaches to

- Health Care and Family Planning. Studies in Family Planning, 21, No: 1, 1-16, 1990.
- 46- Karanisoğlu,H.: istemli Düşük Yapan Kadınların Demografik ve Doğurganlık Özellikleri. İstanbul Halk Sağlığı Bülteni, Yıl: 2, Sayı: 4, 9-12, 1988.
- 47- Akdur,R.: Abidinpaşa Sağlık Ocağı Bölgesinde Başvurulan Doğum Kontrol Yöntemlerinin Sosyo-kültürel Faktörler ve Çocuk Sayısı ile ilişkisi. Türk Toplum Hekimliği II. Simpozyumu, İstanbul Üni. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, No: 128, 91-95, 1980.
- 48- Akadlı,B.: Düşüklerle ilgili Bir Kesit Analizi Çalışması. Nüfus Bilim Dergisi, Cilt: 7, 27-39, 1985.
- 49- Özyurda,F., Durmuşoğlu,M.: Park Eğitim Sağlık Ocağı Bölgesinde Kadınların AP Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları. Nüfus Bilim Dergisi, Cilt: 11, 61-73, 1989.
- 50- Lights! Camera! Action! Promoting Family Planning with TV, Video and Film. Population Reports, Family Planning Programs, Series J, No: 38, 1989.
- 51- Kırçalıoğlu,N., Özcebe,H., Akın-Dervişoğlu,A.: Çubuk Sağ. Eğ. Araş. Bölgesinin Ana-Çocuk Sağlığı ölçütlerinin irde-lenmesi ve Türkiye ile Karşılaştırılması. Nüfus Bilim Dergisi, Cilt: 13, 63-79, 1991.
- 52- Ermumcu-Balkan,G.: Göç Eden Populasyonda AP Davranışındaki Değişikliklere Bir Örnek: Etimesgut. İstanbul Halk Sağlığı Bülteni, Yıl: 3, Sayı: 8, 12-16, 1989.
- 53- Narlıdere Eğ. Araş. Sağ. Grup Baş. Bölgesi 1986 Yılı Çalışma Raporu, Dokuz Eylül Üni. Tıp Fak. Halk Sağlığı Ana-

bilim Dalı, Narlıdere, izmir, 1987.

- 54- Ulaş Eğ. Araş. Bölgesi Beş Yıllık Çalışmalarının Değerlendirilmesi (1985-1989). Cumhuriyet Üni. Tıp Fak. Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Sivas, 1990.
- 55- Gölbaşı Eğ. Araş. Sağ. Grup Başkanlığı 1988 Yılı Çalışma Raporu, Gölbaşı, Ankara, 1989.
- 56- Briefing, Half the World Using Contraception. People, Vol: 15, No: 1, 1988.
- 57- Voluntary Female Sterilization: Number One and Growing. Population Reports, Female Sterilization, Series C, No:10, 1990.
- 58- RiA: Yeni Bir Bakış. Population Reports, Rahim içi Araçlar, Seri B, No: 5, 1988.

VIII- EK

Evli ve Üreme Çağındaki Kadınlarda Aile Planlaması Yöntemleri
Kullanma Sıklığı ve Bunu Etkileyen Etmenleri Araştırma Formu

Tarih:

Adı Soyadı:

İlçesi :

Mahallesi :

Sokak :

No :

Form Sıra No

I I I I
1 2 3

1- Kaç yaşındasınız ?

1. 15-19 ()
2. 20-24 ()
3. 25-29 ()
4. 30-34 ()
5. 35-39 ()
6. 40-44 ()

I I
4

2- Kaç yıldır evlisiniz?

1. 0 ()
2. 1-4 ()
3. 5-9 ()
4. 10-14 ()
5. 15-19 ()
6. 20-24 ()
7. 25 + ()

I I
5

3- Öğrenim durumunuz nedir?

1. Okur yazar değil ()
2. Okur yazar ()
3. ilkokul ()
4. Orta öğretim ()
5. Yüksek ()

I I
6

4- Size göre ekonomik durumunuz nasıldır?

1. iyi ()
2. Orta ()
3. Kötü ()

I I
7

5- Şimdi gebemisiniz?

1. Evet ()
2. Hayır ()
3. Bilmiyor ()

I I
8

6- Daha önce hiç gebe kaldınız mı?

1. Evet () Sayı..... I I I
2. Hayır () (10. soruya geçiniz.) 9 10

7- Hiç doğum yaptınız mı?

1. Gereksiz () I I I
2. Evet; ölü () Sayı..... 11 12
Canlı () Sayı..... I I I
3. Hayır () (9. soruya geçiniz.) 13 14

8- Yaşayan kaç çocuğunuz var?

1. Gereksiz ()
2. Sayı..... I I I
3. Yok () 15 16

9- Hiç düşük yaptınız mı?

1. Gereksiz () I I I
2. Evet; Kendiliğinden (Sayı)..... 17 18
isteyerek (Sayı)..... I I I
3. Hayır () 19 20

10- Hiç AP yöntemi biliyormusunuz?

1. Evet ()
2. Hayır () (Görüşmeyi bitiriniz.) I I
21

11- Bu yöntemi kimden, nereden duydunuz?

1. Gereksiz ()
2. Radyo-TV () I I
3. Basılı yayın () 22
4. Ebe-Hemşire ()
5. Hekim ()
6. Anne ()
7. Komşu-arkadaş ()
8. Diğer, belirtiniz ().....

12- Hiç AP yöntemi kullandınız mı?

1. Gereksiz ()
2. Evet () I I
Hayır. Neden? 23
3. Sağlığımı bozar ()
4. Kocam istemiyor ()
5. Dini yönden sakıncalı ()
6. Korkuyorum ()
7. Çocuk istiyorum ()
8. Bulamıyorum ()
9. Diğer, belirtiniz ().....

13- AP yöntemi kullanmaya ne zaman başladınız?

1. Gereksiz ()

2. Süre.....yıl önce

I I I
24 25

14- Evlendikten kaç yıl sonra kullanmaya başladınız?

1. Gereksiz ()

2. Süre.....yıl sonra

I I I
26 27

15- Halen bir yöntem kullanıyormusunuz?

1. Gereksiz ()

2. Evet;

I I I
28 29

2.1 RiA ()

2.2 Oral hap ()

2.3 Kondom ()

2.4 Sterilizasyon ()

2.5 Ovul (Hazır) ()

2.6 Ovul (Evde) ()

2.7 Geri çekme ()

2.8 Takvim ()

2.9 Diğer ().....

3. Hayır;

3.1 Gebe ()

3.2 Emziriyor ()

3.3 Çocuk istiyor ()

3.4 Kocası uzakta ()

3.5 Sağlığını bozuyor ()

3.6 Diğer ().....

16- Şimdi kullandığınız yöntemi ne kadar zamandır kullanıyorsunuz?

1. Gereksiz ()

2. Süre.....yıl

I I I
30 31

17- Daha önce başka bir yöntem kullandınız mı?

1. Gereksiz ()

2. Evet ()

3. Hayır ()

I I
32

18- İleride başka bir yöntem kullanmayı düşünüyor musunuz?

0.0 Fikri yok ()

1.0 Gereksiz ()

I I I
33 34

2. Evet;

2.1 RiA ()

2.2 Oral hap ()

2.3 Kondom ()

2.4 Ovul (Hazır) ()

2.5 Ovul (Evde) ()

2.6 Geriçekme ()

2.7 Takvim ()

2.8 Diğer ().....

2.9 Fikri yok ()

3. Hayır;

3.1 Sağlığımı bozar ()

3.2 Kocasını istemiyor ()

3.3 Dini yönden sakıncalı ()

3.4 Çocuk istiyor ()

3.5 Korkuyor ()

3.6 Diğer ().....

3.7 Fikri yok ()

19- Hangi ilçede oturuyorsunuz?

1. Gemlik ()

2. Mudanya ()

I I
35